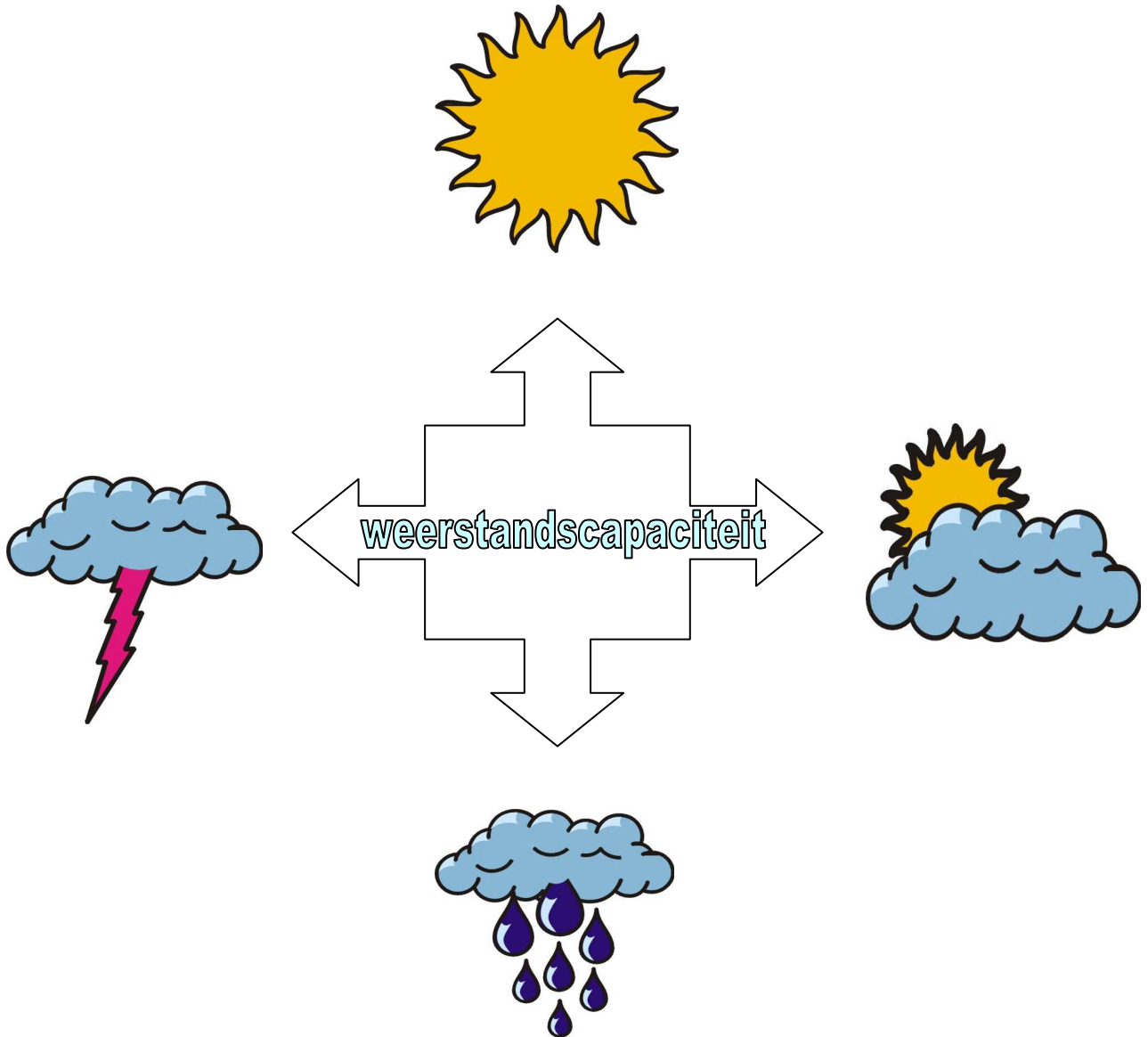

nota weerstandsvermogen

risicomanagement

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	2
	1.1 Algemeen	2
	1.2 Vooruitblik	2
Hoofdstuk 2	Wettelijk kader	3
	2.1 Inleiding	3
	2.2 Het BBV	3
	2.3 De 'Financiële verordening gemeente Bladel'	3
	2.4 Doelstellingen	4
	2.5 Veranderend toezicht	4
	2.6 Huidig beleidskader	4
Hoofdstuk 3	Begrippen	6
Hoofdstuk 4	Risico-inventarisatie	8
	4.1 Algemeen	8
	4.2 Geïnteriseerde risico's	8
	4.3 Recapitulatie geïnteriseerde risico's	16
Hoofdstuk 5	Risicoprofiel	19
	5.1 Inleiding	19
	5.2 Gevoeligheidsgraad programmarisico's gemeentelijke exploitatie	19
	5.3 Gevoeligheidsgraad risico's onderdelen van de balans	20
	5.4 Totaal risicoprofiel	20
Hoofdstuk 6	Weerstandscapaciteit	22
	6.1 Inleiding	22
	6.2 Reserves	22
	6.3 Stille reserves	22
	6.4 Ruimte op de begroting (onvoorzien)	24
	6.5 Belastingcapaciteit	24
	6.6 Kostenreductie	25
	6.7 Beschikbare weerstandscapaciteit	25
Hoofdstuk 7	Weerstandsvermogen	27
	7.1 Algemeen	27
	7.2 Het gewenste weerstandsvermogen	27
Hoofdstuk 8	Risicomanagement	29
	8.1 Algemeen	29
	8.2 Integraal risicomanagement	29
	8.3 Financiële risico's anders belicht	29
	8.4 Beheersing gemeentelijke risico's	30
Hoofdstuk 9	Samenvatting, conclusies en beleidslijn	33
	9.1 Samenvatting en conclusies	33
	9.2 Beleidslijn	33
Bijlage	Overzicht verzekeringen	34

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Algemeen

Iedere organisatie heeft te maken met risico's op verschillende terreinen, ook de gemeente Bladel. Omdat risico's de mogelijkheden van een organisatie beïnvloeden om deze effectief te kunnen besturen en beheersen, dient inzicht te bestaan in de risico's die de organisatie loopt.

In deze nota wordt het beleid ten aanzien van de weerstandscapaciteit in relatie tot risico's beschreven. Met deze nota geven we invulling aan artikel 17 van de Financiële verordening van de gemeente Bladel (vastgesteld in december 2003). In deze verordening wordt het college onder andere opgedragen eenmaal in de vier jaar een (bijgestelde) nota weerstandsvermogen en risicomanagement aan de raad aan te bieden.

In deze nota wordt ook ingegaan op het gewenste weerstandsdeel van de algemene reserve, het beschikbare vermogen en het beleid t.a.v. het opvangen van risico's (risicomanagement). Het dient als kader voor de jaarlijks in de programmabegroting, tussentijdse bestuursrapportages en programmarenkening op te nemen paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

Het accent in deze nota ligt op het weerstandsvermogen. Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om onverwachte niet structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden of dat de gemeente haar taken alleen kan blijven uitvoeren met aanvullende steun van het Rijk (art. 12 Financiële verhoudingswet). Kort samengevat gaat het bij het weerstandsvermogen om de mate waarin we risico's kunnen afdekken met onze weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding aan tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt als factor groter of gelijk dan 1.

Aangezien Bladel nog niet zo'n nota kent, is dit de eerste nota die in een cyclus van vier jaar steeds geactualiseerd zal worden. In de manier waarop het weerstandsvermogen en risicomanagement ingevuld wordt is de gemeente vrij. Hiervoor zijn geen richtlijnen vastgelegd. Gemeenten moeten zelf een beleidslijn formuleren over de in de organisatie noodzakelijk geachte weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's. In deze nota is dit beleid voor de gemeente Bladel uiteengezet.

1.2 Vooruitblik

In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement wordt vanuit een wettelijk kader en een uitleg van de belangrijkste begrippen allereerst de doelstellingen van deze nota genoemd. Ook zijn de grootste risico's op een rij gezet en is aangegeven hoe met deze risico's wordt omgegaan. Dan volgt een opsomming van de belangrijkste componenten van de weerstandscapaciteit en een berekening hiervan. Voor het bepalen van het weerstandsvermogen is daarna de weerstandscapaciteit met de aanwezige risico's vergeleken. Hier zijn tenslotte enkele conclusies uit getrokken.

Hoofdstuk 2 Wettelijk kader

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het wettelijk kader gegeven waar deze nota uit voortvloeit. Dit wettelijk kader bestaat uit een externe (het BBV) en een interne (de eigen gemeentelijke verordening) component. Beide componenten worden kort belicht. Tevens worden de doelstellingen en het huidig beleidskader aangegeven.

2.2 Het BBV

Met ingang van het begrotingsjaar 2004 is het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) in werking getreden en is tegelijkertijd het Besluit comptabiliteitsvoorschriften 1995 vervallen. Het BBV bevat veel nieuwe regelgeving met betrekking tot de financiële verslaglegging. Een wezenlijk element hierbij is dat provincies en gemeenten inzicht moeten verschaffen in hun weerstandsvermogen. Dit heeft ertoe geleid dat in de Verordening ex artikel 212 Gemeentewet van de gemeente Bladel de bepaling is opgenomen dat het college tenminste eenmaal in de vier jaar de raad een (bijgestelde) nota weerstandsvermogen en risicomangement ter behandeling en vaststelling aanbiedt.

Daarnaast is in het BBV de verplichting opgenomen om in het kader van de duale begroting elk jaar een paragraaf betreffende het weerstandsvermogen op te nemen in zowel de programmabegroting als in de programmarekening. Ze bevat volgens artikel 11:2 BBV ten minste:

- a) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b) een inventarisatie van de risico's;
- c) het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens artikel 11:1 BBV uit de relatie tussen:

- a) de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- b) alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het gaat hierbij om het verband tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

2.3 De 'Financiële verordening gemeente Bladel'

Artikel 17 van de hiervoor genoemde verordening luidt als volgt:

1. *Het college biedt in de bij de begroting behorende paragraaf weerstandsvermogen jaarlijks inzicht in het beleidskader met betrekking tot het weerstandsvermogen en het risicomangement. Als beleidskader wordt in deze paragraaf ingegaan op het risicomangement, de gewenste weerstandscapaciteit en het opvangen van risico's door verzekeringen, voorzieningen of het weerstandsvermogen.
Het college kan ervoor kiezen eens in de vier jaar een nota weerstandsvermogen ter vaststelling aan de raad aan te bieden, waarin de beleidskaders ten aanzien van het weerstandsvermogen en het risicomangement zijn vastgelegd.*
2. *Het college geeft in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en van de jaarstukken de risico's van materieel belang aan en schat de kans dat deze risico's zich voordoen in.*
3. *Het college geeft de weerstandscapaciteit aan in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en van de jaarstukken en in hoeverre schade en verliezen als gevolg van de risico's van materieel belang met de weerstandscapaciteit kunnen worden opgevangen.*

Nota en paragraaf houden verband met elkaar. In de nota moet het beleid aan de orde komen dat het college moet uitvoeren om de geïdentificeerde risico's zo goed mogelijk te beheersen. In de betrokken paragrafen bij de begroting en de rekening kan dan elk jaar de jongste stand van zaken worden weergegeven. Op deze wijze krijgt de raad een goed inzicht in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente geconfronteerd wordt, wat natuurlijk een groter belang dient dan het alleen maar hoeven te voldoen aan diverse wettelijke bepalingen.

Het is van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandscapaciteit, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

2.4 Doelstellingen

De raad is verantwoordelijk voor een sluitende begroting. Een precies sluitende begroting zonder voldoende weerstandscapaciteit betekent dat iedere tegenvaller een probleem gaat opleveren. In dat geval staan de programma's en daarmee het beleid van de gemeente onder druk. Daarom heeft de gemeente weerstandsvermogen nodig.

De gemeente Bladel kiest voor een solide financieel beleid en streeft een structureel gezonde financiële positie na, waarbij ook voor de toekomst een stabiele financiële uitgangspositie wordt gecreëerd. Dit uitgangspunt bepaalt de relevantie van ons weerstandsvermogen in relatie tot ons risicomanagement. Immers, een gezonde financiële positie is nodig voor het in stand houden van het niveau van voorzieningen binnen onze gemeente. Maar een sluitende begroting alleen is niet meer voldoende. Bladel loopt net als andere gemeenten bij de uitvoering van haar taken risico's. Dit risico lijkt toe te nemen door uitbreiding van het takenpakket en een complexer wordende samenleving. We zijn als gemeente kwetsbaarder geworden. De financiële impact van deze risico's kan aanzienlijk zijn; ze kunnen een gat in onze begroting slaan. Een eigen financiële buffer ofwel weerstandsvermogen is dan nodig.

Wij hebben samenvattend voor ons financiële beleid de volgende doelen geformuleerd:

- Het behoud van een gezonde financiële positie;
- Een structureel sluitende begroting (structurele lasten dienen gedekt te worden door structurele dekkingsmiddelen);
- Voldoende weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit : risico's = > 1);
- Aanvaardbare lokale lastendruk.

In het dualistische stelsel heeft de raad een kaderstellende, budgetbepalende en controlerende taak. Door middel van deze nota geeft de raad de kaders met betrekking tot het weerstandsvermogen en het risicomanagement aan en stelt zij het beleid vast waarbinnen de gemeente Bladel dient te opereren. De kaders en beleidsuitgangspunten zullen ervoor moeten zorgen dat weerstandsvermogen en risicomanagement een structureel onderdeel vormen van de planning & controlcyclus en dat Bladel voldoende weerstandsvermogen heeft. Deze beleidsnota beoogt daarbij een transparant en adequaat beleidskader ten aanzien van risicomanagement en weerstandsvermogen te verschaffen aan het bestuur en de ambtelijke organisatie.

2.5 Veranderend toezicht

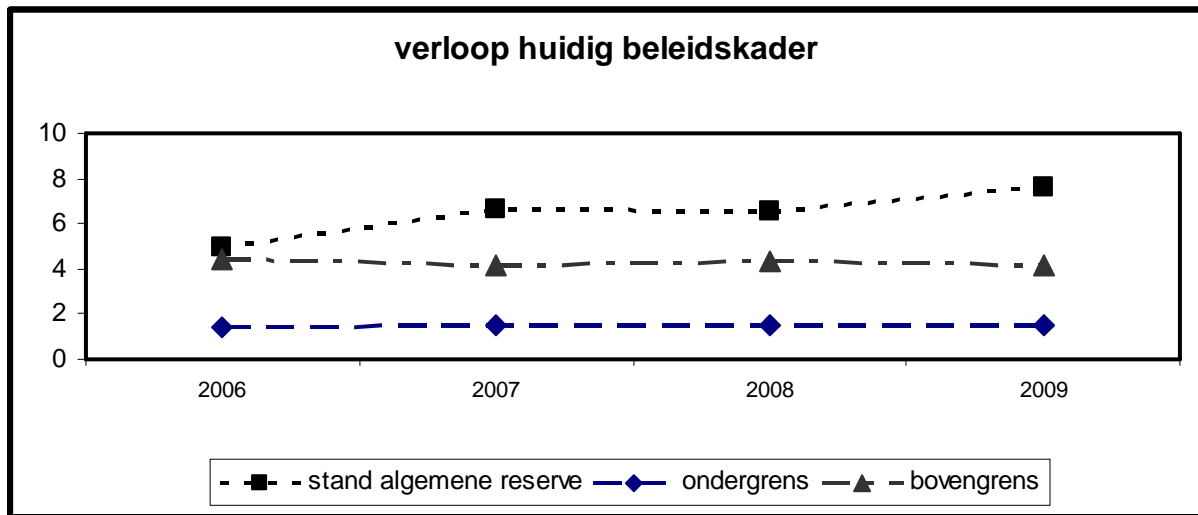
Niet alleen wijzelf, ook de toezichthouder heeft bijzondere belangstelling voor het weerstandsvermogen van de gemeente. Voor het beoordelen van de financiële positie werd door de provincie Noord-Brabant tot nu toe al het criterium '*sluitendheid van de begroting*' gehanteerd. De laatste jaren is dit criterium verbreed naar het sluitend zijn van de meerjarenraming. Maar de kale cijfers alleen overtuigen onvoldoende. Toezicht zal in de nabije toekomst meer risico georiënteerd zijn, vanuit het perspectief van '*duurzaam financieel beleid*'. Steeds meer bepalend voor de financiële positie is namelijk of de begroting ook in de toekomst in evenwicht blijft, mochten zich financiële problemen voordoen als gevolg van risico's die de gemeente loopt of neemt. De toezichthouder zal financiële risico's gaan beoordelen en bezien of we flexibel genoeg kunnen werken om financiële tegenvallers op te vangen. Ook hoe we omgaan met risico's en wat de kwaliteit is van ons systeem van risicomanagement, is onderwerp van toezicht.

2.6 Huidig beleidskader

In de raadsvergadering van 23 december 2004 werd de herziene nota reserves en voorzieningen vastgesteld. In deze nota wordt het voorlopige risicoprofiel van de gemeente nader omschreven en toegelicht. Hierbij is de bandbreedte waarbinnen de risicobedragen zich mogelijk kunnen afspelen bepaald tussen de onder- en de bovengrens van de algemene reserve. Daarbij is aangegeven dat de algemene reserve als buffer dient. Om te voorkomen dat bij een calamiteit direct het bestaande beleid moet worden bijgesteld is, vooruitlopend op een definitief beleidskader, gekozen de algemene reserve aan te wenden als weerstandsvermogen. Deze reserve mag in beginsel ook slechts in dit kader worden aangewend. De gemaakte afspraken luiden voorts als volgt:

1. Ondergrens algemene reserve (minimale omvang) = 5 x 2% verdeelmaatstaven algemene uitkering. Deze norm sluit aan bij de provinciale richtlijnen.
2. Bovengrens algemene reserve (normplafond) = ondergrens vermeerderd met 10% van het begrotingstotaal.
3. Bestedingsvoorstellen ten laste van de algemene reserve zijn slechts aan te bevelen, wanneer er middelen resteren boven het normplafond.

Meerjarig schommelt de omvang van de algemene reserve (stand na de najaarsnota 2005) tussen € 4,98 miljoen in 2006 en € 8,36 miljoen in 2009. In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de algemene reserve afgezet tegen de bandbreedte waarbinnen de risicobedragen zich af kunnen spelen.

In het vervolg van deze notitie zal het huidig beleidskader geëvalueerd worden en aanbevelingen voor een nieuwe beleidslijn worden gedaan. Op basis van het in deze nota beschreven risicomanagement wordt de definitieve omvang van het weerstandsvermogen opnieuw bepaald.

Hoofdstuk 3 Begrippen

In het BBV wordt gesteld dat de begroting van een gemeente is opgebouwd uit de beleidsbegroting en de financiële begroting en dat 'de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting' daarop onderdeel van de financiële begroting uitmaakt. Naast de ramingen en toelichtingen maken ook paragrafen deel uit van de begroting. In het kader van deze nota is de *paragraaf weerstandsvermogen* het belangrijkste. Deze paragraaf geeft aan hoe robuust de begroting is en hoort in te gaan op de vraag hoe financiële risico's kunnen worden opgevangen. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's, waarmee de gemeente geconfronteerd kan worden en de aanwezige weerstandscapaciteit ter dekking van deze risico's.

Voor een grondig inzicht in de financiële positie zijn alle onderdelen van de begroting respectievelijk jaarstukken van belang, naast uiteraard de risico's, de weerstandscapaciteit en de relatie tussen deze twee: het weerstandsvermogen.

Risico's

Voor het begrip risico zijn veel definities in omloop. Een algemene omschrijving luidt: 'de mogelijkheid dat positieve verwachtingen niet in vervulling gaan'¹. Ook wordt wel gesteld dat risico's, gebeurtenissen zijn waarvan de kans bestaat dat zij optreden en negatieve gevolgen met zich mee kunnen brengen. Een risico vormt dus een bedreiging voor de toekomst en kan voor een gemeente betekenen dat er gevolgen kunnen zijn voor een ongestoord voortbestaan. Wij kiezen in de nu voorliggende nota dan ook voor de volgende omschrijving: een risico is *'een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn.'* Het kenmerk van een risico is dat het 'onafwendbaar' is, maar dat er ook een element van onzekerheid is en dat er 'geen keuzemogelijkheden' zijn. Soms kan men zich indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten of voorzieningen te treffen. *Het gaat in de nota weerstandsvermogen echter om die resterende risico's die niet in de exploitatie of anderszins op te vangen zijn.*

Risicomanagement

Het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van de nadelige effecten die het optreden van risico's met zich mee kunnen brengen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn, zoals bijv. de reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post voor onvoorzien uitgaven e.d..

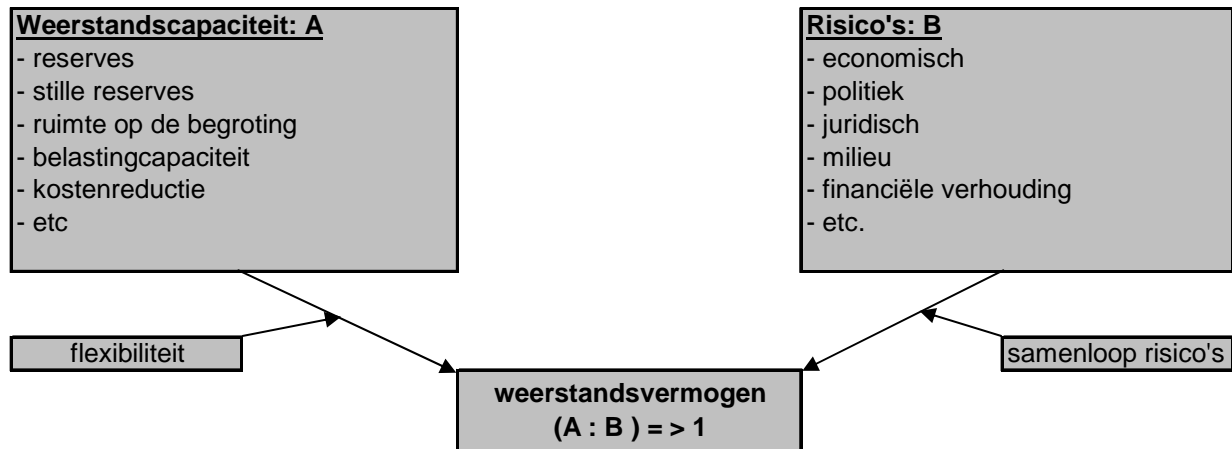
Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen tenslotte is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's te kunnen opvangen. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Inzicht in het weerstandsvermogen is onder andere van belang voor het bepalen van de financiële positie van de gemeente. Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is.

Indien een redelijke inschatting van het gewenste weerstandsvermogen kan worden gegeven, kan hieruit een indicatie voor de gezondheid en flexibiliteit van de gemeentelijke financiën op de korte én langere termijn worden gegeven. Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden en het saldo van de weerstandscapaciteit gedeeld door de risico's groter of gelijk is dan 1.

¹ In het bekende groot woordenboek der Nederlandse taal, de Van Dale, wordt onder risico verstaan: 'gevaar voor schade of verlies, de gevaarlijke of kwade kans of kansen die zich bij iets kunnen voordoen'.

Schematisch kan de relatie weerstandscapaciteit, risico's en weerstandsvermogen als volgt weergegeven worden. De hoogte van het weerstandsvermogen (factor moet groter dan 1 zijn) geeft daarbij de mate van flexibiliteit van de gemeente aan om de financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Terreinafbakening Grondexploitatie

In het algemeen richten gevoeligheidsanalyses binnen gemeentelijke grondexploitaties zich op inbreidingslocaties, reguliere grondexploitaties en bovenwijkse voorzieningen.

Binnen onze gemeente zijn op dit moment diverse grondexploitaties in uitvoering. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met de kosten en de opbrengsten van de grondexploitaties en is een bestemmingsreserve en een noodzakelijke voorziening gevormd. Deze reserve en voorziening zijn naar de huidige inzichten van voldoende omvang.

In de nota reserves en voorzieningen van december 2004 is de omvang van deze reserve gebaseerd op de minimale omvang volgens de provinciale richtlijn. Het risicoprofiel voor de grondexploitaties bedraagt € 0,5 mln.

De bestemmingsreserve grondexploitatie is een geormerkte reserve om tegenvallers in de verkoop en ontwikkeling van gronden op te vangen. Omwille van het specifieke karakter van deze reserve en het feit dat over de risico's in de grondexploitatie afzonderlijk aan de raad wordt gerapporteerd in de nota grondbeleid, wenden we de bestemmingsreserve grondexploitatie niet aan voor tegenvallers buiten de grondexploitatie. Wij houden deze bestemmingsreserve in het kader van deze nota dus buiten de weerstandscapaciteit.

Behoedzaamheidsreserve (algemene uitkering)

De beheerder van het gemeentefonds houdt jaarlijks een beperkt deel van de geraamde algemene uitkering achter om eventuele tegenvallers in de macro-economische ontwikkeling achteraf te kunnen compenseren. Als regel werd deze behoedzaamheidsreserve in de afgelopen jaren nagenoeg volledig uitgekeerd. In ons meerjarenperspectief ramen wij een structurele uitkering van 100%. De bufferfunctie is daarmee vervallen. De kwetsbaarheid voor eventuele lagere uitkeringen van het rijk door macro-economische ontwikkelingen is daarmee wel vergroot. Op basis van provinciale richtlijnen wordt daartoe een bestemmingsreserve aangehouden van tweemaal de omvang van de te ontvangen (behoedzaamheids)uitkering. Wij houden deze bestemmingsreserve in het kader van deze nota buiten de weerstandscapaciteit.

Voorzieningen

Inherent aan het karakter ervan houden wij voorzieningen buiten de weerstandscapaciteit. Een voorziening wordt immers gecreëerd voor:

- een te verwachten en te kwantificeren financiële verplichtingen of financieel risico;
- het oormerken van vermogen van derden dat alleen voor een specifiek doel mag worden ingezet.

Een voorziening dient altijd om een vooraf ingeschatte verplichting of verlies af te dekken. Alternatieve aanwending is niet meer aan de orde. Het past dan niet voorzieningen mee te tellen voor de weerstandscapaciteit, waarbij het immers gaat om vrij in te zetten middelen voor ónverwachte en niet te kwantificeren risico's.

Hoofdstuk 4 Risico-inventarisatie

4.1 Algemeen

Risico's inschatten blijft een moeilijke zaak. Altijd gebeurt er wel iets waaraan van tevoren niet is gedacht. Risico's hebben ook een dynamisch karakter en zijn soms onderling afhankelijk, op een manier die al helemaal lastig is in te schatten. Gemeenten zijn bovendien zeer complexe organisaties, die te maken hebben met een grote diversiteit aan risico's.

Voor onze gemeente is geïnventariseerd welke risico's zich nu en in de nabije toekomst zouden kunnen voordoen. De hieruit resulterende opgave (nogmaals, het is een momentopname!) is in relatie gebracht tot de vermelde risico's in jaarrekeningen, begrotingen en voorjaarsnota's. Juist hier is echter sprake van voortschrijdend inzicht. Risico's kunnen omgezet zijn in 'zekerheden' en dan dienen er dus middelen op de gemeentebegroting te worden gebracht, maar ook zouden zij zich niet meer kunnen voordoen. Herijking is derhalve zeer belangrijk. Om de mogelijke risico's in beeld te brengen, is gekozen voor het instrument van het houden van interviews (met de afdelingshoofden).

De volgende vragen zijn aan de orde geweest:

- Welke risico's zijn nu binnen de taakvelden van de gemeente te onderkennen?
- Zijn deze risico's in financiële zin te onderbouwen of is de omvang anderszins aan te geven?
- Hoe groot acht u de kans dat de gebeurtenis zich daadwerkelijk zal voordoen?
- Zijn er middelen aanwezig om de eventuele financiële consequenties af te kunnen dekken?
- Zijn deze middelen van voldoende omvang?
- Welke maatregelen kunnen er genomen worden om de risico's te beheersen?

4.2 Geïnventariseerde risico's

Uit de gehouden interviews en kennis nemende van de risico's, zoals opgenomen in de programmabegroting 2006 is af te leiden met welke relevante risico's in deze nota rekening moet worden gehouden. Bewust heeft beperking plaatsgevonden tot een sobere weergave en is niet uitvoerig op oorzaken en gevolgen ingegaan. De huidige nota heeft eerder ten doel om beleidslijnen en de totale positie weer te geven dan om een momentopname van lopende risico's te belichten. De paragrafen bij de programmabegroting en -rekening zijn daartoe meer geëigend, bovendien hebben die een frequentie van ongeveer zes maanden, terwijl de nota weerstandsvermogen (tenminste) eenmaal per vier jaar wordt opgesteld. Het onderzoek en de interviews met de gemeentelijke medewerkers wijzen uit dat onze gemeente zich niet in een bijzondere situatie bevindt of dat de gemeente met buitengewone risico's te maken heeft. De geïnventariseerde risico's zijn gerubriceerd naar de programma's van de gemeentebegroting en -rekening.

Programma 1: Bestuur en veiligheid

- (1) Pensioenen / wachtgelden wethouders

De gemeente is eigen-risicodragers voor de berekening, opbouw en uitbetaling van wethouderspensiões. Tot 1998 was het voor wethouders niet mogelijk bij meerdere werkgevers opgebouwde pensioenaanspraken samen te voegen. Het wethouderspensioen wordt tot nu toe dus vanaf de pensioengerechtigde leeftijd, separaat toegekend en uitbetaald. Op grond van gewijzigde wetgeving is het voor wethouders wel mogelijk opgebouwde pensioenaanspraken samen te voegen tot één pensioenaanspraak, zodat er geen pensioenbreuk ontstaat. De (eerder) opgebouwde rechten kunnen daarbij worden overgeheveld naar de gemeente, maar het is voor de wethouder ook mogelijk dat hij/zij na beëindiging van het wethouderschap, zijn/haar als wethouder opgebouwde rechten overdraagt aan de pensioenverzekeraar van zijn toekomstige werkgever. In de meest ongunstigste situatie betreft het een incidenteel risico van € 180.000,-.

Om de vier jaar vinden opnieuw verkiezingen plaats voor de gemeenteraad. Dit kan betekenen dat de (huidige) wethouders niet als zodanig terugkeren hetgeen leidt tot wachtgeldverplichtingen. In de meest ongunstigste situatie betreft het een structureel risico van € 160.000,-.

- (2) Verbonden partijen i.c. gemeenschappelijke regelingen

De veronderstelling, dat het uitvoeren van taken door gemeenten gezamenlijk in een regio voor de gemeenten (en haar inwoners) financiële voordelen oplevert, kan niet in alle gevallen als een juiste worden onderkend. De bestuurlijke invloed van een individuele gemeente op het beleid van een eenmaal ingesteld lichaam is veelal beperkt. Aan dit gegeven is het bezwaar verbonden, dat samenwerkingsverbanden door het vormen van reserves e.a. een eigen financieel beleid gaan voeren; dus in feite een stukje financieel beleid van de aangesloten gemeenten overnemen.

De deelnemende gemeenten blijven echter wel zelf verantwoordelijk voor alle schulden en verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling of andere verbonden partijen. De autonome financiële ontwikkelingen bij de verbonden partijen vormen daarom een niet te verwaarlozen financieel en bestuurlijk risico.

In zijn algemeenheid moet opgemerkt worden dat er op het gebied van verbonden partijen weinig risicomanagement is toe te passen, omdat ze buiten de directe invloedssfeer van de gemeente vallen. Door beleid op te stellen ten aanzien van het maken van bestuurlijke en financiële prestatie-afspraken met verbonden partijen kunnen genoemde risico's beheersbaar worden gemaakt.

Programma 2: Verkeer en vervoer

- (3) Beheerplannen

Om de risico's op eigendommen te kunnen bepalen is het noodzakelijk om over beheers- en bestedingsplannen te kunnen beschikken. In deze plannen wordt het na te streven onderhoudsniveau vastgelegd en worden de inhoudelijke en financiële gevolgen in kaart gebracht. Op dit moment zijn nageoeg in alle gevallen actuele beheersplannen beschikbaar.

Op basis van visuele inspecties -de zogenaamde kwaliteitsopname- zijn alle verhardingen binnen de gemeentegrenzen geïnventariseerd en geïnspecteerd en zijn de gegevens met resultaten verwerkt in het wegbeheerplan. Op basis van de kwaliteitsopname is een prognose meerjarenplanning opgesteld, gebaseerd op de technische uitvoering van het beheerplan wegen, voor de periode 2005 tot en met 2010. Vanwege het feit dat het wegbeheer erg afhankelijk is van fysieke invloeden van buitenaf (herinrichtingen, vorstschade, schade op omleidingsroutes, verkeersbelasting etc.) en dat bij de vaststelling van het kwaliteitsniveau van het wegbeheerplan uitgegaan is van een relatief laag kwaliteitsniveau geldt daarbij ook dat de risico's van calamiteiten (gaten in weg e.d.) niet volledig weggenomen kunnen worden. Goed en regelmatig onderhoud van wegen behoren in het kader van preventief werken tot de aandachtspunten.

Door 'natuurplagen' (processierupsen, iep- en kastanjeziektes e.d.) zullen er in voorkomende gevallen extra onderhoudswerkzaamheden verricht moeten worden aan het openbaar groen en de bossen. Op basis van eerdere onderhoudswerkzaamheden wordt dit incidenteel risico bepaald binnen een bandbreedte van ca € 16.000,- tot € 20.000,-.

- (4) Wet Ketenaansprakelijkheid

De gemeente kan op grond van de Wet Ketenaansprakelijkheid aangesproken worden voor het niet afdragen van belastingen en premies sociale verzekeringen door aannemers. In het kader van deze wet is de gemeente niet aansprakelijk als het de aanleg van gemeenschapsvoorzieningen, zoals bijvoorbeeld wegen en rioleringen in het openbaar gebied, betreft.

Aangezien de meeste uitbestede projecten gemeenschapsvoorzieningen betreffen, is het risico beperkt. Voor projecten, niet betreffende openbare voorzieningen, is de wet echter wel van toepassing. Hierbij valt te denken aan het ophogen van bouwterreinen en andere zaken die voor de verkoop bestemd zijn. Risicobeperkende maatregelen met betrekking voor deze projecten, zoals bijvoorbeeld het opvragen van verklaringen van goed betaaldedrag, moeten voldoende aandacht krijgen.

De gemeente Bladel heeft voor de inkoop, Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost-Brabant (BI-ZOB) aangesteld. Samen met de gemeente is er een inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Onderdeel hiervan zijn de algemene inkoopvoorwaarden welke zijn opgesteld voor zowel leveringen, diensten als werken.

Om het risico van de ketenaansprakelijkheid te verkleinen is voor diensten en werken (bij leveringen is er geen risico) een artikel opgenomen in de inkoopvoorwaarden. De inkoopvoorwaarden moeten bij iedere offerteaanvraag van toepassing worden verklaard. De tekst luidt als volgt:

Artikel 9 Ketenaansprakelijkheid

1. De dienstverlener vrijwaart de gemeente in het voorkomende geval voor aanspraken van het UWV (Uitvoeringsinstantie Sociale Verzekeringen) of de Ontvanger der Rijksbelastingen in verband met de betaling door de dienstverlener of diens onderaannemers van loonbelasting, premies volksverzekeringen en premies sociale verzekeringen die verschuldigd worden in verband met de diensten. De gemeente is te allen tijde bevoegd voornoemde loonbelasting en premies van de aanneemsom in te houden en rechtstreeks aan het UWV (Uitvoeringsinstantie Sociale Verzekeringen) en/of de Ontvanger der Rijksbelastingen te voldoen.
2. De dienstverlener zal in het voorkomende geval het daarmee verband houdende gedeelte van facturen van zijn onderaannemers uitsluitend storten op geblokkeerde (G-) rekeningen van zijn onderaannemers, dan wel - indien zulks tussen hen is overeengekomen - direct aan de betreffende Uitvoeringsinstantie Sociale Verzekeringen dan wel de Ontvanger en de dienstverlener zal er op toezien dat de onderaannemers hun onderaannemers op een zelfde wijze zullen betalen.
3. De gemeente heeft in het voorkomende geval te allen tijde het recht de door de dienstverlener terzake van de met betrekking tot de diensten verrichte werkzaamheden verschuldigde loonbelasting, premies volksverzekeringen en premies sociale verzekeringen waarvoor de gemeente als eigenbouwer ingevolge de Wet Ketenaansprakelijkheid hoofdelijk aansprakelijk is, aan de dienstverlener te betalen door storting op diens geblokkeerde (G-) rekening.

Voor werken worden vanwege het specialistische karakter niet altijd de inkoopvoorwaarden van de gemeente van toepassing verklaard maar de UAV-1989. Om het risico van de ketenaansprakelijkheid te verminderen worden de navolgende maatregelen getroffen:

1. Bij bouwwerkzaamheden wordt de STABU-methodiek gevolgd. In deze methodiek wordt een G-rekening geëist. De reden hiervoor is dat in de aannemerij met veel onderaannemers wordt gewerkt.
2. In de grond-, weg- en waterbouw wordt bij de gemeente Bladel niet direct een G-rekening geëist. Om het risico te verminderen worden de navolgende stukken opgevraagd:
 - verklaring betalingsgedrag Sociale verzekeringen;
 - verklaring betalingsgedrag Belastingdienst;
 - bankgarantie.

Op basis van uitgevoerd risico-analyse wordt het incidenteel risico ingeschat op € 200.000,- (één project/werk van € 1.000.000,- x 20% premies sociale verzekeringen). Gelet op de getroffen maatregelen wordt de kans dat het zich voordoet evenwel laag ingeschat.

Programma 3: Economische ontwikkeling

- (5) Verkoop aandelen NRE Holding NV

De verkoop van NRE Holding NV (49% A-aandelen) behoeft nog de goedkeuring van de Minister van Economische Zaken. De koper heeft het recht verkregen om de koop geen doorgang te laten vinden, indien en voor het geval de Minister niet vóór 30 september 2006 zijn toestemming heeft verleend. Het maximale risico bedraagt € 1.840.000,-.

- (6) Economische situatie

Na vele jaren van economische voorspoed is er in Nederland weer sprake van een recessie, hetgeen ook zijn weerslag heeft en nog zal hebben op de gemeente Bladel. De invloed hiervan op de werkloosheid of de investeringsbereidheid van burgers en bedrijven is vooralsnog moeilijk concreet in te schatten. Er is geen inschatting te maken van het financiële risico.

Programma 4a: Zorg en welzijn (onderwijs, kinderopvang, cultuur, sport en recreatie)

- (7) Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wmo wordt naar verwachting op 1 juli 2006 ingevoerd. Besluitvorming hierover vindt in het voorjaar 2006 plaats. Aanvullend op de middelen die al in het kader van de uitvoering van de Welzijnswet en de Wet voorziening gehandicapten in het gemeentefonds zijn opgenomen wordt ook de uitvoering van huishoudelijke verzorging uit de AWBZ overgeheveld naar het gemeentefonds. De uitvoering hiervan zal ongetwijfeld gevolgen gaan hebben in financieringstechnische zin. De uitvoering van de Wmo zal dan ook tot een aangepast risicoprofiel van de gemeente leiden. Oorzaak hiervan is ondermeer dat de taken en verantwoordelijkheden van de gemeente uitgebreid wordt.

De Wmo-uitgaven worden bepaald door het aantal voorzieningen en toekenningen in het kader van de Wmo en dit wordt weer beïnvloed door de vraag naar voorzieningen. De vraag naar Wmo-voorzieningen wordt sterk bepaald door een aantal oorzakelijke factoren, zoals demografische aspecten en gemeentelijke kenmerken. Om een verklaring te geven voor de uitgaven in het verleden en om de toekomstige uitgaven te kunnen voorspellen dient gestart te worden met het inzichtelijk maken van de doelgroepen. De kosten voor de uitvoering van de wmo-taken zullen ook worden gebaseerd op een 'open-einde financiering'.

De hoogte van het financieel risico wordt o.a. bepaald hoe de uitvoering van de wet vertaald zal worden in de nog op te stellen Wmo-verordeningen (wel of geen eigen bijdragen, hoogte van de vergoedingen e.d.). Ook de variabiliteit in de vraag van de afgelopen jaren en de omvang van de vraag ten opzichte van de vraag in referentiegemeenten (verdeeltstelsel gemeentefonds) zijn risicobepalende factoren.

Hoewel er nog nauwelijks historische referentie beschikbaar is wordt naar huidig inzicht het financieel risico ingeschat op een bandbreedte van € 100.000,- tot € 200.000,-.

- (8) Wet Kinderopvang

De Wet Kinderopvang is per 1 januari 2005 in werking getreden. Op grond van deze wet heeft de gemeente o.a. de volgende taken: toezicht op de kwaliteit van kinderopvang / handhaving en het verstrekken van een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang aan mensen die tot de doelgroepen (uitkeringsgerechtigden e.d.) behoren zoals omschreven in de wet. De uitvoering van deze wet brengt financiële risico's met zich mee omdat ten eerste momenteel nog niet bekend is welk budget nodig is voor de uitvoering van deze taken en welk budget exact beschikbaar zal zijn. Ten tweede zijn de kosten voor de uitvoering van deze taken gebaseerd op een 'open-einde financiering'. Met name het verstrekken van een tegemoetkoming aan doelgroepen zal een financieel risico zijn.

Gelet op het aantal uitkeringsgerechtigden dat aanspraak maakt op de wet wordt zowel de hoogte van het risico als de kans laag ingeschat.

- (9) muziekschool KCMD

Het bestuur van KCMD is tot de conclusie gekomen dat het voortbestaan van KCMD als zelfstandige muziekschool geen haalbaar perspectief is. Gezocht wordt naar mogelijkheden om de uitvoering van het muziekonderwijs over te dragen aan andere muziekscholen in de regio. Bij deze keuze loopt de organisatie een risico dat niet alle docenten herplaatst kunnen worden. Het aandeel voor onze gemeente van de daaruit voortvloeiende wachtgeldverplichtingen bedraagt op basis van 4 formatieplaatsen € 204.000,-.

Programma 4b: Zorg en welzijn (sociale voorzieningen, maatschappelijke dienstverlening en volksgezondheid)

- (10) Wet voorziening gehandicapten

De uitvoering van de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) is één van de belangrijkste 'open einde regelingen'. Gezien de toenemende vergrijzing bestaat het risico dat de uitgaven in de nabije toekomst zullen toenemen. De Wvg wordt met ingang van 1 juli 2006 ondergebracht bij de Wmo. De risico's van de Wvg worden betrokken bij onderdeel (7) Wet maatschappelijke ondersteuning.

- (11) Wet werk en bijstand

De Wet werk en bijstand (Wwb) brengt voor de gemeente een aantal financiële risico's met zich. De gemeente is zowel beleidsmatig als financieel volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wwb. De gemeente ontvangt van het rijk een budget voor het inkomensdeel (Fonds Werk en Inkomen) en een budget voor het werkdeel van de Wwb. De hoogte van het macrobudget voor de Wwb zal waarschijnlijk aanzienlijk lager uitvallen. Daarnaast wordt de verdeling van het macrobudget over de gemeenten herzien.

Er bestaat een kans dat het inkomensdeel van de Wwb, als gevolg van het stringente uitstroombesluit van de gemeente, de komende perioden lager vastgesteld zal gaan worden. Op basis van de actuele situatie ziet onze gemeente immers nog nauwelijks kansen om de uitstroom verder te bevorderen. De lijn van de 'harde kern' is reeds bereikt. Doordat Bladel altijd zeer actief is geweest in het plaatsen van een klant in een voor die persoon passend reïntegratietraject (scholing, bemiddeling en gesubsidieer-

de arbeid), is er geen sprake van een situatie waarin een deel van het klantenbestand zonder traject zit. Daardoor worden trajecten met name ingekocht voor nieuwe klanten. Minder nieuwe klanten betekent derhalve minder trajecten en derhalve minder kosten voor het werkdeel. Er bestaat dan ook een groot risico dat de Wwb-budgetten voor onze gemeente lager uit zullen vallen dan waarmee tot nu toe rekening is gehouden. Het risico wordt ingeschat op maximaal 10% van de Wwb-budgetten ($10\% \times (1.138.000 + 365.000) = \text{€ } 150.000,-$).

- (12) Wetsvoorstel Modernisering Wsw

Door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is een voorstel ingediend om de Wsw te moderniseren. Door de moderniseringsplannen van het kabinet dreigt het karakter van de sociale werkvoorziening ingrijpend te veranderen. De modernisering is niet gericht op een fundamentele stelselwijziging of een aanpassing van de doelen van de Wsw. De modernisering is er juist op gericht de huidige Wsw als voorziening en de daarbij behorende doelen beter te realiseren en ook op termijn te kunnen handhaven. Uit de plannen blijkt dat de instroom in de werkvoorziening fors wordt beperkt en dat ook voor een deel van de doelgroep van voor 1998 wordt beoordeeld of zij nog wel in de werkvoorziening thuis horen.

De gemeente loopt financiële risico's bij het geleidelijk verminderen van de rijkssubsidies als een Wsw-medewerker zijn indicatie verliest. Gelet evenwel op het ruime weerstandsvermogen van de WVK gaan wij er van uit dat een mogelijk financieel risico voor onze gemeente eerst slechts over een langere termijn zal plaatsvinden.

Programma 5: Ruimtelijke ontwikkeling en beheer

- (13) Planschade

Overall waar de gemeente bestemmingsplannen in exploitatie neemt, is de kans dat er planschade optreedt. De burger mag ten gevolge van door de overheid, ten behoeve van het algemeen belang, genomen planologische maatregelen niet in een nadeliger positie komen te verkeren. Landelijk gezien valt een toenemende claimbereidheid te constateren en dat alleen al werkt extra kosten in de hand. Tot 1 juli 2005 kon planschade niet 'afgewenteld' worden op een bouwer/exploitant. Op basis van lopende claims en uitgevoerde risico-analyses wordt het incidenteel risico ingeschat op € 20.000,- (gedurende de overgangperiode).

Als gevolg van wijziging van de Wet op de Ruimtelijke Ordening met ingang van 1 juli 2005 is het vanaf die datum wel mogelijk dat door het sluiten van zgn. afwentelingsovereenkomsten planschade 'afgewenteld' kan worden op bouwers/exploitanten. Indien de gemeente zelf tot ontwikkeling overgaat dan wordt in de kosten van planschade voorzien door deze te verwerken in de betreffende exploitatieopzetten. Dit betekent dat de financiële risico's van planschade op termijn zeer waarschijnlijk naar nihil terug zal lopen.

- (14) Bodemsanering

De risico's die voor de gemeente voortvloeien uit bodemverontreiniging zijn moeilijk vooraf in te schatten en worden sterk bepaald door factoren als eigendomssituatie en oorzaak van de bodemverontreiniging. Voor saneringsobjecten in het kader van de Wet Bodembescherming (Wbb) geldt een vaste drempelbijdrage van de gemeente van € 45.378,- en 7½% van de door de provincie te maken onderzoeks- en saneringskosten. Voor niet Wbb-lokaties is de omvang van het risico afhankelijk van de eerder genoemde factoren waarbij uiteindelijk sprake kan zijn van het volledig voor rekening komen van de gemeente van de saneringskosten.

Vanwege de zinkassenverontreinigingen in de provincies Noord-Brabant en Limburg is door het provinciaal bureau Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK) een plan van aanpak opgesteld gericht op het saneren van bodem die verontreinigd is met zinkassen. Deze aanpak moet er toe leiden dat op termijn alle gevallen van zinkassenverontreiniging in de provincies zijn gesaneerd of worden beheerst. In deze aanpak is voorzien dat zowel de provincie, de gemeenten en de particulieren financieel bijdragen in de kosten van sanering volgens de verhouding 60% : 20% : 20%.

Door ABdK zal geïnventariseerd worden hoe groot de omvang van de zinkassenverontreiniging in onze gemeente is. Vooruitlopend op deze inventarisatie wordt het financiële risico bepaald op een bandbreedte van € 20.000,- tot € 34.000,-.

- (15) Arbo- en milieuwetgeving

Zowel de huidige milieu- als arbowetgeving (o.a. bouwstoffenbesluit, bouwproces-arbobesluit en maatregelen bij werken in uitvoering) zijn zodanig dat de gemeente er rekening mee dient te houden dat zij als eindverantwoordelijke c.q. opdrachtgever van werken aangesproken kan worden voor kosten die een gevolg zijn van mogelijke overtredingen of schadeclaims voortvloeiend uit eerder genoemde wetten en regelingen, denk hierbij aan bodemverontreinigingen door grondwerken en gevolgen bouwprocesbesluit. Er is geen inschatting te maken van het financiële risico.

Financieel beleid en algemene dekkingsmiddelen

- (16) Risico verfijningsuitkeringen riolering 2009

De gemeente ontvangt jaarlijks een specifieke verfijningsuitkering (onderdeel van de algemene uitkering) als bijdrage in de lasten voortvloeiende uit investeringen voor aansluiting op de riolering in de jaren '80 voor een periode van 25 jaar. De vrijgevallen verfijningsuitkeringen worden jaarlijks toegevoegd aan het gemeentefonds. Onze gemeente heeft er voor gekozen om deze specifieke uitkering als algemeen dekkingsmiddel in te zetten en niet in de tariefsberekening voor riolering te betrekken. In 2009 vallen deze verfijningsuitkeringen weg tot een bedrag van ruim € 100.000,- structureel vanaf 2010.

Zoals aangegeven vloeien de wegvallende verfijningsuitkeringen macro-economisch terug naar de algemene uitkering. De daarmee gepaard gaande herverdeeleffecten worden thans bepaald binnen een bandbreedte van ca € 26.000,- tot € 50.000,-.

- (17) Evaluatie van het BTW-compensatiefonds (BCF)

Op 1 januari 2003 is de Wet op het BTW-compensatiefonds (BCF) in werking getreden. Gemeenten kunnen de BTW die zij betaald hebben in het kader van hun overheids- of niet ondernemersactiviteiten declareren bij het BCF. De invoering van het BCF heeft geleid tot een (uitgestelde) voorlopige uitname uit het gemeentefonds met ingang van 2004. Bij deze uitname heeft het rijk aangegeven dat de verlaging van de algemene uitkering per 1 januari 2005 zou worden bijgesteld. Op grond van de in 2004 beschikbare cijfers zou een definitieve structurele uitname worden vastgesteld. Het rijk heeft nog niet alle relevante gegevens beschikbaar en acht het noodzakelijk om eerst tot de gewenste aanpassing over te gaan als meer definitieve gegevens op tafel liggen. De aanpassing zal plaatsvinden in het kader van de algehele evaluatie van het BCF in 2005. De eerste tekenen wijzen er overigens op dat de voorlopige uitname te laag is geweest. De verhoging van de uitname wordt indicatief ingeschat op een bandbreedte van € 100.000,- tot € 178.000,-.

- (18) Inschatting hoogte algemene uitkering

Naast de omvang van het gemeentefonds en het noodgedwongen theoretische karakter van de verdelingssystematiek, is er nog een derde budgettair risico dat te maken heeft met de algemene uitkering. Bij het opstellen van de begroting moeten zowel de totale omvang van het gemeentefonds als het aandeel van de eigen gemeente daarin worden ingeschat. De waarde van de diverse verdeelmaatstaven moet worden geschat. Vooral wanneer die waarde van jaar tot jaar afwijkt (denk aan een sterk groeiende gemeente) bestaat de kans dat de schatting substantieel afwijkt van de daadwerkelijke uitkering.

Voorts worden de risico's gevormd door onder meer de normeringsystematiek van het gemeentefonds. Daarnaast is het mogelijk dat nieuwe bezuinigingen door het rijk worden opgelegd. Het daarbij moeten en willen voldoen aan de EU-normen is maatgevend. Indachtig het beginsel 'gelijk de trap op en gelijk de trap af' werkt een deel van deze bezuinigingen/ombuigingen door naar het gemeentefonds. Ten slotte moet hier worden opgemerkt dat bepaalde maatstaven niet door de gemeente zelf kunnen worden beïnvloed en (dus) ook niet goed kunnen worden ingeschat (bijv. regionaal klantenpotentieel). De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is daarom met grote risico's omgeven. Hierbij worden de risicobedragen die zich mogelijk kunnen afspelen bepaald tussen een bandbreedte van 1% en 10% van de jaarlijks te ontvangen algemene uitkering. Het risico wordt alsdan ingeschat op een bandbreedte van € 120.000,- tot € 1.200.000,-.

- (19) Loon- en prijsontwikkelingen

Bij het opmaken van de begroting van enig jaar wordt aan de hand van CAO-ontwikkelingen en gegevens van het CPB de te hanteren loon- en prijsmutaties ingeschat. De loon- en prijsontwikkelingen zijn echter afhankelijk van de economische omstandigheden en kunnen gedurende het jaar veranderen. Eén procent externe kostenstijging zal ca. € 135.000,- extra lasten voor onze begroting met zich bren-

gen. Het risico voor het gemeentelijk aandeel hangt af van de CAO onderhandelingen en de normeringssystematiek uit het gemeentefonds, almede de trendmatige verhoging van de lokale belastingen.

- (20) Gemeentegaranties

Met ingang van 1 januari 1995 zijn de gemeentegaranties overgedragen aan de Nationale Hypotheek Garantie. Indien dit fonds een te hoog percentage verliezen heeft bij gedwongen verkopen kan de gemeente worden aangesproken voor het obligo-gedeelte. Daarnaast dient de gemeente, wanneer het vermogen van het fonds niet toereikend is, de verplichting te worden opgelegd een renteloze lening af te sluiten. Gezien de huidige woningmarkt achten wij deze risico's echter nauwelijks manifest.

Voorts heeft de gemeente zich garant gesteld voor overige geldleningen niet zijnde geldleningen voor het verkrijgen van eigen woningen. Het totaalbedrag waarvoor garantie is verstrekt bedraagt per 1 januari 2005 € 34,6 miljoen. Wij achten de kans dat de gemeente wordt aangesproken op garantstellingen niet groot. Wij stellen dit risico vast op een normatief bedrag van € 0,5 mln (zie § 5.3).

- (21) Personeelsvoorzieningen

In het geval van ziekte en/of arbeidsongeschiktheid moet de gemeente als werkgever maximaal twee jaar het salaris aan de betrokken werknemer doorbetalen. Wanneer zich een geval van ziekte voordoet, waarvoor vervanging nodig is, kost dit de gemeente geld.

Door uw raad noodzakelijk en wenselijk geachte activiteiten moeten veelal (mede) worden gerealiseerd via inzet van de ambtelijke medewerkers in onze 'krappe' organisatie. Om alles tijdig te realiseren moet er evenwicht zijn tussen de te leveren prestaties en de beschikbare menskracht. Het is de taak van ons college om samen met het management dit evenwicht te zoeken en te handhaven. Waar dat niet mogelijk is zullen keuzes onvermijdelijk zijn.

Gelet op de vaak specifieke kennis, welke vaak ook nog ingevuld wordt door zgn. "éénmansfuncties", geldt er voor een aantal sleutelposities binnen onze organisatie een hoge mate van kwetsbaarheid. Vallen deze 'sleutelfiguren' door ziekte en/of arbeidsongeschiktheid uit, dan zal dat ongetwijfeld invloed hebben op de voortgang van bepaalde beleidstaken. In voorkomende gevallen kan inhuur van personeel dan ook noodzakelijk blijken. Het financieel risico wordt ingeschat op een bandbreedte van € 50.000,- tot € 100.000,-.

- (22) Risico's op eigendommen

De gemeente Bladel wordt ook steeds meer geconfronteerd met toenemende vernielingen aan de gemeentelijke eigendommen. Daar de dader(s) vaak niet meer te achterhalen zijn kunnen de kosten van herstel niet in alle gevallen verhaald worden. Op basis van uitgevoerde risico-analyses uit het verleden wordt dit incidenteel risico ingeschat op een bandbreedte van € 15.000 tot € 25.000,-.

- (23) Risico's die samenhangen met de bedrijfsvoering

Deze categorie bestaat zowel uit interne als externe risico's. Interne risico's hebben betrekking op de informatievoorziening, de administratieve organisatie en de interne controle. Ter dekking van externe risico's is een wettelijke aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

Aansprakelijkheidsstellingen / procedures

Verwacht wordt, gelet op de landelijke ontwikkelingen, dat de risico's met betrekking tot de aansprakelijkheid zullen toenemen. Als oorzaken kunnen worden genoemd het Nieuw Burgerlijk Wetboek (risico-aansprakelijkheid), invoering van de Algemene Wet Bestuursrecht (aanzienlijke versterking van de positie van de burger ten opzichte van de overheid) en de toenemende mondigheid van de burger. De risico's inzake aansprakelijkheidsstellingen zijn aanzienlijk, zodat het van groot belang is om schadepreventief te werken. Goed en regelmatig onderhoud van wegen, het nauwkeurig naleven van procedures met betrekking tot verlening van vergunningen, adequate behandeling van ingediende bezwaarschriften behoren in het kader van preventief werken tot de aandachtspunten.

1. WOB-procedures

Ten aanzien van het besluit om tot sloop van het openluchtzwembad over te gaan worden er continue zgn. WOB-procedures gevoerd. Door deze procedures zullen de kosten van rechterlijke bijstand e.d. de komende perioden naar alle waarschijnlijkheid niet afnemen. Wij schatten het financiële risico daarvan in op het gemiddelde niveau van de afgelopen jaren, zijnde afgerond € 70.000,-.

2. *Milieuvergunningen/ammoniakrechten*

Betreft een 4-tal claims uit 1998/2000 inzake vermeende schade als gevolg van de aankoop van ammoniakrechten met een totaalbedrag van € 134.000,-. Ten aanzien van deze claims lopen nog een aantal gerechtelijke procedures waarbij thans wordt gewacht op de uitspraak in hoger beroep. Op 18 juni 2003 is door de rechtbank te 's-Hertogenbosch een soortgelijke claim uit 1997 afgewezen ten gunste van de gemeente. Onze advocaat schat deze uitspraak in als een geringe voor-sprong ten aanzien van de nog lopende procedures.

3. *Overeenkomsten/privaatrechtelijke rechtshandelingen*

Betreft een 2-tal claims (2002/2003) als gevolg van door de gemeente gesloten overeenkomsten met een privaatrechtelijk karakter. Schade als gevolg van privaatrechtelijke rechtshandelingen zijn in de polis aansprakelijkheidsverzekering van dekking uitgesloten en derhalve voor 100% eigen ri-sico gemeente.

1. Aansprakelijkstelling gemeente 12 maart 2002 voor € 1.705 mln wegens schade als gevolg van het niet doorgaan van een bedrijfsverplaatsing en ten onrechte aangekochte ammoniakrechten. Op grond van de tot op heden gevoerde juridische procedures kan worden geconcludeerd dat de gemeente in 1997 niet onrechtmatig heeft gehandeld en niet aansprakelijk is, dan wel dat gestelde schade niet voor vergoeding in aanmerking komt. Het dossier is tot op heden nog niet definitief gesloten.
2. Aansprakelijkstelling/dagvaarding gemeente 4 februari 2003 wegens teruglevering gronden op basis overeenkomst 22 juni 1998 en onrechtmatig handelen als gevolg van het verlenen van een milieuvergunning. Deze juridische procedure loopt nog: een uitspraak van de rechtbank wordt op zijn vroegst in de zomer van 2006 verwacht.

4. *Onrechtmatige daad/publiekrechtelijke rechtshandelingen*

Betreft een schadeclaim uit 2003 ad € 115.000,- als gevolg van vermeend onrechtmatig handelen door de gemeente. Betrokkene heeft een opslagloods moeten slopen ondanks een verleende bouwvergunning door de gemeente.

Op grond van de huidige inzichten zullen de claims genoemd onder 3.1 en 4 waarschijnlijk worden afgewezen en niet tot een schade-uitkering leiden. Behoudens de claim genoemd onder 3.2 vallen de resterende schadeclaim allen onder de dekking van de aansprakelijkheidsverzekering met een eigen risico van € 2.500,- per geval.

Resumerend kan worden geconcludeerd dat, op basis van de thans bekende gegevens, de reëel in te schatten risico's voor (netto-)schadeclaims van de onderdelen 2 tot en met 4 op dit moment kunnen worden gemaximeerd op circa € 250.000,-.

Samenwerking ISD

Voor de individuele gemeenten wordt het steeds moeilijker om adequaat te reageren op veranderingen in de wet- en regelgeving. Door de krachten van de vijf Kempengemeenten te bundelen in één uitvoeringsorganisatie, kan de kwaliteit van de dienstverlening worden versterkt. De continuïteit in de dienstverlening is beter gewaarborgd en er kan bedrijfsmatiger en efficiënter worden gewerkt. Met het realiseren van deze doelen dient de kwetsbaarheid van de dienstverlening te verminderen en de betaalbaarheid ervan op lange termijn te worden gewaarborgd.

In het *Eindrapport Onderzoek Intergemeentelijke Sociale Dienst 'de Kempen'* zijn aannames met daarbij behorende kostencalculaties opgenomen. De gemeente loopt financieel risico indien blijkt dat achteraf de aannames en de ingeraamde kosten blijken tegen te vallen. Met name ten aanzien van het nog op te stellen "programma van eisen" voor automatisering met een daarbij behorende formele aanbestedingsprocedure kunnen mogelijk alsnog hogere lasten met zich brengen.

Ook door de implementatie van de ISD gedurende 2006 zal een extra personele druk op onze organisatie gelegd worden. Om alles tijdig te realiseren moet er evenwicht zijn tussen de te leveren prestaties en de beschikbare menskracht. Het is de taak van ons college om samen met het management dit evenwicht te zoeken en te handhaven. Waar dat niet mogelijk is zullen keuzes onvermijdelijk zijn. Wij schatten het incidentele risico in op een bandbreedte van € 15.000,- tot € 25.000,-

Werkprocessen

Als werkprocessen niet of niet goed zijn beschreven, bestaat de kans dat er bewust of onbewust fouten in de dagelijkse werkzaamheden sluipen. Dit brengt natuurlijk risico's met zich mee. Om die risico's tegen te gaan is de gemeente Bladel begonnen met het beschrijven van de werk- en/of productprocessen. Inmiddels zijn er reeds ruim 200 processen voor de gehele organisatie beschreven. Het is onmogelijk de eventuele schade als gevolg van niet of niet goed beschreven en uitgevoerde werk-/productprocessen te berekenen. Het risico zal echter wel verminderd worden middels het ingezette traject.

Op basis van uitgevoerde risico-analyses wordt het totale incidentele risico die samenhangen met de bedrijfsvoering ingeschat op een bandbreedte van € 15.000 tot € 345.000,-.

4.3 Recapitulatie geïventariseerde risico's

In de hier onderstaande tabel zijn de geïventariseerde risico's samengevat. Voor elk risico is voorts een inschatting gemaakt van de kans dat de aangegeven gebeurtenis zou kunnen optreden. Hierbij worden drie categorieën onderscheiden, namelijk 'laag', 'midden' en 'hoog'. Gesproken wordt van een 'laag' risico indien de kans gemiddeld voor 25% zou kunnen optreden. Een 'midden' risico beweegt zich op 50% en een 'hoog' risico op gemiddeld 75%. Anders gezegd, een kwalificatie met 'hoog' impliceert dat het al bijna noodzakelijk is om voor dat risico een voorziening te treffen. Vervolgens is een financiële indicatie opgenomen van de omvang van het risico door de kans te vermenigvuldigen met het gemiddelde effect en is aangegeven of het risico van incidentele dan wel structurele aard is.

nr.	omschrijving	geraamde omvang *	kans			gemiddeld effect (c : 2)	kans x effect <i>incidenteel</i> (d,e of f x g)	kans x effect <i>structureel</i> (d,e of f x g)
			25%	50%	75%			
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1	Pensioenen / wachtgelden wethouders	0 - 340		x		170	45	40
2	Verbonden partijen	pm				pm		
3	Beheerplannen	16 -20		x		18	9	
4	Ketenaansprakelijkheid	0 - 200	x			100	25	
5	Verkoop aandelen NRE	0 - 1.840		x		920	460	
6	Economische situaties	pm		x		pm		
7	Wmo	100 -200			x	150		113
8	Wet kinderopvang	10 - 14	x			12	3	
9	Muziekschool KCMD	102 - 204		x		153	77	
10	WVG	zie Wmo						
11	Wet werk en bijstand	100 – 150			x	125		94
12	Modernisering Wsw	pm	x			pm		
13	Planschade	10 -20	x			15	4	
14	Bodemsanering	20 - 34			x	27	20	
15	Arbo- en milieuwetgeving	pm	x			pm		
16	Verfijningsuitkering riolering	26 - 50			x	38		28
17	Evaluatie BCF	100 - 178			x	139		104
18	Inschatting algemene uitkering	120 - 1.200	x			660		165
19	Loon- en prijsontwikkeling	65 - 135			x	100		75
20	Gemeentegaranties	250 - 500	x			375	94	
21	Personeelsvoorzieningen	50 - 100			x	75	56	
22	Risico's eigendommen	15 - 25			x	20	15	
23	Risico's bedrijfsvoering	15 - 345	x			180	45	
	Ondergrens risico's	999						
	Bovengrens risico's	5.555						
	Totaal gemiddelde risico's					3.277		
	Totaal na kansberekening						853	619

*) bedragen x € 1.000, gebaseerd op een inschatting uit interviews december 2005.

De omvang van de geïnventariseerde risico's beweegt zich tussen een bedrag van € 0,999 mln. en een bedrag van € 5,555 mln. (zie kolom c). Indien alle risico's zich tegelijk zouden voordoen, gaat het gemiddeld dus om een bedrag van € 3,277 mln. (afgerond). Maar de kans hierop is niet erg waarschijnlijk. Uitgaande van de gemiddelde omvang en de geraamde 'kansen' bedraagt het totaal aan de nu geïnventariseerde risico's een aanzienlijk lager bedrag: gemiddeld € 1,472 miljoen, waarvan een deel incidenteel (€ 853.000) en een deel structureel (€ 619.000).

Overigens suggereren deze bedragen een nauwkeurigheid die zich absoluut niet voordoet; het is de toevallige uitkomst van een kansberekening en niet een met zekerheid te voorspellen uitkomst.

Bij de bepaling van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat jaarlijks wordt onderzocht of eerder gesignaleerde risico's zijn toe- of afgenomen, niet meer actueel zijn én of er nieuwe risico's zijn ontstaan. Een dergelijke toets vindt jaarlijks plaats in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en jaarrekening door met name de grote risico's te beschouwen.

Hoofdstuk 5 Risicoprofiel

5.1 Inleiding

De financiële risico's welke relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn te ondervangen. Reguliere risico's die voortvloeien uit de normale bedrijfsvoering - risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn - kunnen vaak worden opgevangen door het afsluiten van verzekeringen of door het vormen van voorzieningen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan brand- en opstalverzekeringen en het treffen van voorzieningen voor het groot onderhoud van gemeentelijke gebouwen e.d.. Het overzicht van de afgesloten verzekeringen is opgenomen in de bijlage.

De (resterende) risico's waar het nu om gaat en die derhalve in aanmerking komen om betrokken te worden bij de bepaling het weerstandsvermogen, kunnen als volgt worden ingedeeld:

- Programmarisico's (risico's in de exploitatiebegroting en in de dagelijkse bedrijfsvoering).
- Risico's uit onderdelen van de balans.

Gebruikelijk is om risico's te bepalen op basis van een inventarisatie. Op zich doen wij dat in deze nota ook (zie hoofdstuk 4) maar wij willen daar geen absolute waarde aan toekennen. Het inventariseren van de huidige risico's waar de gemeente mee geconfronteerd wordt is immers een momentopname en de uitkomst hiervan kan van jaar tot jaar behoorlijk verschillen. Uit oogpunt van continuïteit maar meer nog om de nadruk op beheersing van risico's te leggen geven wij er daarom de voorkeur aan om uit te gaan van een algemene kaderstelling (die best mede gebaseerd mag zijn op de huidige risico's!), waarbij voor elk element van de hieronder genoemde indeling een gevoeligheidsgraad wordt bepaald.

5.2 Gevoeligheidsgraad programmarisico's gemeentelijke exploitatie

De gevoeligheidsgraad van de programmarisico's in de exploitatiebegroting richt zich op een tweetal aspecten, te weten de uitgavenrisico's en de inkomstenrisico's. Wij werken een en ander in combinatie van beide risico's uit.

Wij stellen voor om wat de uitgaven betreft, uit te gaan van mogelijke tegenvallers tot 7½% van de geraamde exploitatie-uitgaven. De totale geraamde exploitatie-uitgaven in de begroting 2006 bedragen afgerond € 30 mln. Indien zich een tegenvaller van 7½% in de totale uitgaven voordoet dan is hier een bedrag van ca € 2,25 mln. mee gemoeid.

Dit percentage van zeveneneenhalf kan niet op voorhand onderbouwd worden; hooguit kan na bijvoorbeeld een periode van vijf of tien jaar nagegaan worden of de nu aangenomen 7½% op een te hoog of een te laag niveau is vastgesteld.

Met betrekking tot de gevoeligheidsgraad van de inkomsten beperken wij ons in deze nota tot de belangrijkste exogene bron voor algemene dekkingsmiddelen, te weten de algemene uitkering uit het gemeentefonds (omvang circa € 12 mln.). In de overige relevante gemeentelijke inkomsten is namelijk sprake van een door derden vastgestelde bestedingsrichting (bijvoorbeeld bij doeluitkeringen) of liggen zij binnen de eigen gemeentelijke invloedssfeer (bijvoorbeeld belastingen).

Wat de algemene uitkering betreft zou het rijk kunnen besluiten om deze aan te passen (de praktijk wijst uit dat dit in het kader van bezuinigingsoperaties op rijksniveau meer dan eens voorkomt, alleen al in 2004 is dit tweemaal gebeurd). In het nu genoemde scenario beperken wij ons tot de, hopelijk theoretische mogelijkheid, dat besloten zou kunnen worden om de algemene uitkering met maximaal 7½% te verlagen (bijvoorbeeld door aanvullende kortingen). Dit betekent in geld uitgedrukt een bedrag van circa € 0,90 mln.

Op basis van het bovenstaande ontstaat het volgende risicoprofiel met betrekking tot de algemene uitgaven en inkomsten:

7½% van de geraamde exploitatie-uitgaven	€ 2,25 mln.
7½% van de geraamde algemene uitkering uit het gemeentefonds	€ 0,90 mln.
Totaal risicoprofiel exploitatie	€ 3,15 mln.

Op deze wijze is een eigenstandig risicoprofiel te bepalen, te beschouwen als een normatief kader voor de omvang van de algemene reserve. Anders gezegd: in het ergste geval moet rekening worden

gehouden met maximale tegenvallers van in totaal € 3,15 mln. in de programma's. Voor dit bedrag zou dekking dan ook aanwezig moeten zijn. De werkelijke risico's die de gemeente loopt, kunnen hier onder of boven liggen.

In de nota reserves en voorzieningen is de bufferfunctie van de algemene reserve uitgedrukt in een bandbreedte met een ondergrens en een plafond. Het definiëren van de gewenste weerstandscapaciteit in termen van een bandbreedte houdt onze voorkeur. Risico's vallen namelijk niet exact tot achter de komma uit te drukken en kunnen veeleer alleen met een financiële bandbreedte worden gemiddeld. Daarnaast geeft een absolute norm voor de gewenste weerstandscapaciteit een verkeerd signaal en biedt het schijnzekerheid dat risico's kunnen worden gepareerd zonder verdere actie. Met een bandbreedte willen wij tot uitdrukking brengen dat de hoogte van de som van de tegenvallers nooit exact te voorspellen is en dat afwijkingen tussen beschikbare capaciteit en een norm voor de gewenste capaciteit altijd in het licht moeten worden gezien van deze onzekerheid. De bovengrens van de bandbreedte definiëren wij als streefwaarde van de weerstandscapaciteit.

5.3 Gevoeligheidsgraad risico's onderdelen van de balans

Verstrekte geldleningen

Het begrip kredietrisico kan worden omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Het overgrote deel van de door de gemeente verstrekte geldleningen (per 1 januari 2006 afgerond € 0,5 mln.) heeft betrekking op geldleningen aan St. openbare bibliotheek en één hypothecaire geldlening. Op basis van de huidige inzichten is naar onze mening geen sprake van een kredietrisico.

Borgstelling door het waarborgfonds sociale woningbouw

Sinds 1997 werkt de gemeente samen met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Nieuw verstrekte geldleningen worden vanaf dat moment door het WSW gewaarborgd. Het WSW heeft tot taak de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemers (corporaties) tegen de laagst mogelijke kosten te bevorderen. Het WSW verleent garanties aan geldgevers voor leningen voor nieuwbouw, woningverbetering, aankoop van woningen, verzorgings-/verpleeghuizen en activa met een maatschappelijke functie (niet-woningen). Het WSW kent een driedelige zekerheidsstructuur. De primaire zekerheid bestaat uit de soliditeit van de deelnemende toegelaten instellingen. Ten tweede biedt het vermogen van het WSW zelf zekerheid. De gemeente vervult, samen met het rijk (elk voor 50%) een tertiaire achtervangfunctie. Het totaal openstaand bedrag van de uitstaande geldleningen WSW bedraagt per ultimo 2004 € 27,3 mln. Gezien de genoemde zekerheden lopen wij op dit onderdeel naar verwachting geen risico's.

Gewaarborgde geldleningen door de gemeente

De gemeente staat garant voor de tijdige betaling van rente en aflossing van hypothecaire geldleningen van instellingen. Het totaal openstaand bedrag van de uitstaande geldleningen bedraagt per ultimo 2004 € 7,3 mln. De gemeente loopt het risico te worden verplicht achterstallige vorderingen te voldoen.

Gewaarborgde geldleningen aan particulieren

Vanaf 1 januari 1995 is de verstrekking van nieuwe gemeentegaranties aan particulieren voor hypothecaire geldleningen inzake de aankoop van een eigen huis overgedragen aan de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) te Zoetermeer. NHG is een garantie van de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) op basis waarvan de geldverstrekker zeker weet dat de lening wordt terugbetaald. De voormalige gemeenten Bladel en Hoogeloon hebben de tot en met 1994 verstrekte gemeentegaranties overgedragen, hiermee heeft zij haar risico afgekocht. Wij verwachten op dit onderdeel geen risico's.

Samengevat achten wij de kans dat de gemeente wordt aangesproken op het totaal van de garantstellingen op dit moment niet groot. Desalniettemin stellen wij deze risico's vast op een normatief bedrag van € 0,5 mln.

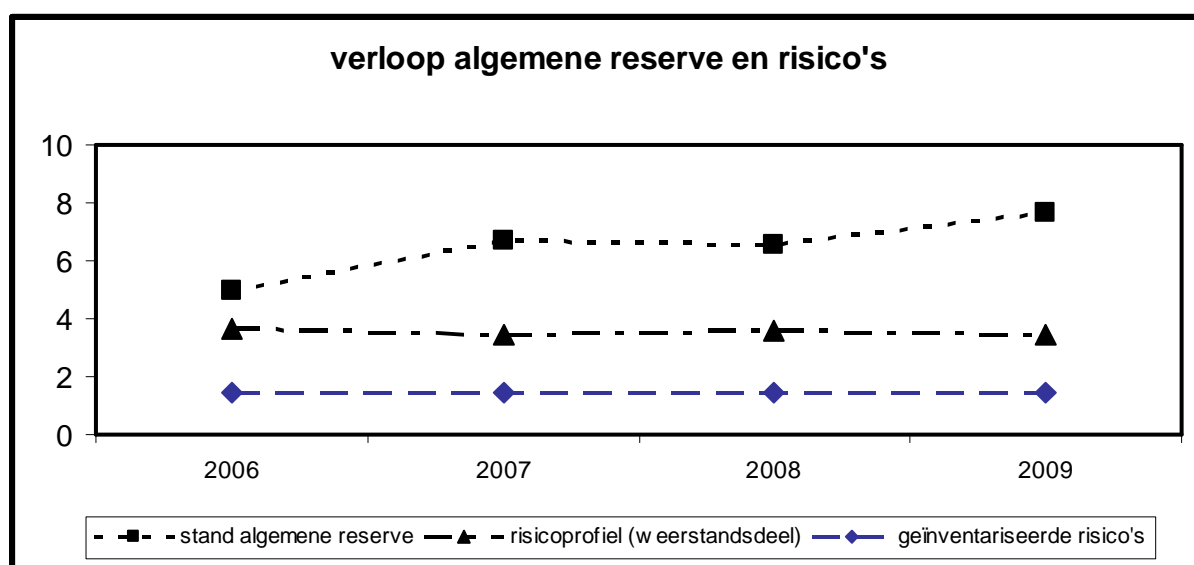
5.4 Totaal risicoprofiel

Op basis van de bepaalde gevoeligheidsgraden voor de risico's op de gemeentelijke exploitatie en de balans kan het volgende overzicht worden opgesteld:

programma's	balans	totaal
€ 3,15 mln.	€ 0,5 mln.	€ 3,65 mln.

Overigens merken wij nog op dat het bij de uitkomsten om totaalbedragen gaat. Weliswaar opgebouwd door te kijken naar de verschillende onderdelen maar het is niet zo dat met de genoemde € 3,15 mln. voor de programmarisico's en € 0,5 mln. aan balansrisico's ook gezegd is dat dit het maximum binnen de weerstandscapaciteit is waarvoor de gemeente met betrekking tot de balans kan worden aangesproken. Het gaat om het totaal dat inzetbaar is voor de opvang van welke risico's dan ook. *Het is een eigenstandig risicoprofiel dat te beschouwen is als een normatief kader voor de omvang van de algemene reserve.*

In onderstaand grafiek wordt de nieuwe norm afgezet tegen de geïnventariseerde risico's (hoofdstuk 4) en het verloop van de algemene reserve in relatie tot het vereiste weerstandsdeel van de algemene reserve.

Hoofdstuk 6 Weerstandscapaciteit

6.1 Inleiding

De weerstandscapaciteit bestaat theoretisch uit de algemene reserves, de bestemmingsreserves, de stille reserves, de ruimte op de exploitatiebegroting, de belastingscapaciteit en de kostenreductie. Met deze middelen en mogelijkheden moeten niet-geraamde financiële gevolgen c.q. risico's kunnen worden opgevangen.

De geïnterpreteerde risico's kunnen zijn onderschat. Wij zijn namelijk uitgegaan van een periode van één jaar en een zo goed mogelijke kwantificering. Het is mogelijk dat een aantal slechte jaren elkaar opvolgen. Bij samenloop van tegenvallers kan een groot deel van de weerstandscapaciteit dan in korte tijd verloren gaan en ontbreekt de tijd om de verloren gegane weerstandscapaciteit weer op te bouwen. Hiermee dient rekening te worden gehouden.

Het blijft overigens onmogelijk om de gewenste weerstandscapaciteit van de gemeente exact te berekenen. De gevolgen van een te lage weerstandscapaciteit kunnen echter wel vele malen groter zijn dan de gevolgen van een te hoge weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit van onze gemeente bestaat, zoals gezegd, uit de middelen en mogelijkheden om niet-geraamde financiële gevolgen die onverwachts en substantieel zijn, te dekken. In de volgende paragrafen gaan wij nader in op de componenten van de weerstandscapaciteit.

We onderscheiden incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Dit doen we om inzicht te bieden in de duurzaamheid waarmee we tegenvallers kunnen opvangen. De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten éénmalig op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken. Kort samengevat zijn dit de (direct) aan te wenden middelen voor tegenvallers. De structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. Dit is de (potentiële) financiële ruimte voor de gemeente, die jaarlijks in de begroting is ingebouwd.

6.2 Reserves

De reserves van de gemeente bestaan uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves dienen een doel, er is in het verleden door de raad reeds een bestemming aan toegekend. De reserves maken onderdeel uit van het eigen vermogen van de gemeente.

De algemene reserve is in principe bedoeld als buffer voor het opvangen van risico's, waarvan de financiële gevolgen vooraf niet redelijkerwijs zijn in te schatten. De algemene reserve is dus een zeer belangrijke bron van weerstandscapaciteit.

Bestemmingsreserves zijn, zoals de naam reeds aangeeft, 'bestemd' en dus in beginsel 'niet vrij inzetbaar'. In principe kunnen ze niet worden meegeteld voor de weerstandscapaciteit. Dit laat onverlet de verplichting om regelmatig te herijken of dat 'doel' nog wel realistisch en of de reserve nog wel van voldoende omvang is. Echter, voor zover de reserves zijn bedoeld om kosten af te dekken die kunnen optreden als gevolg van de aanwezigheid van (omvangrijke) risico's, bijvoorbeeld als gevolg van bodemvervuiling, menen wij dat deze reserves, indien aanwezig en van toepassing, kunnen worden meegeteld voor de weerstandscapaciteit.

Voor de weergave van de reserves, als bron voor de weerstandscapaciteit, gaan wij uit van de geraamde cijfers, zoals opgenomen in de begroting 2006 inclusief de najaarsnota 2005. Meerjarig schommelt de omvang van de algemene reserve tussen € 4,98 miljoen in 2006 en € 8,36 miljoen in 2009.

6.3 Stille reserves

Er is sprake van een stille reserve indien activa op de balans staan die te laag gewaardeerd zijn. Met name activa die in de loop der jaren meer waard zijn geworden dan de historische kostprijs. Van een stille reserve is echter pas uitgegaan als activa niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening zijn verbonden. Voor de gemeente zal dit zich in de praktijk alleen voordoen bij onroerende zaken die in eigendom zijn van de gemeente en niet meer benodigd zijn voor de bedrijfsuitoefening. Zo worden de meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sportvelden en het ge-

meentehuis en de gemeentelijke werkplaatsen gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening.

Het in beeld brengen van een stille reserve met een beoordeling in het licht van de weerstandscapaciteit is geen eenvoudige zaak. Vaak zijn stille reserves niet voor niets voorlopig of langdurig 'stil' gebleven.

De navolgende niet-bedrijfsgebonden activa kunnen worden genoemd:

- Pachtgronden:

In totaal is er met een oppervlakte van ca 83 ha grond in erfpacht uitgegeven. Er van uitgaande dat de verkeerswaarde van een ha.-pachtgrond in verpachte staat ca. 16 duizend euro (de helft van de vrije verkoopwaarde) bedraagt, kan het potentieel pachtareaal vastgesteld worden op ca. € 1,328 mln.

- Bos- en natuurgebied:

Het bosbezit bedraagt ca. 840 ha. Er van uitgaande dat een ha.-bosgrond ongeveer 10 duizend euro op kan brengen kan het potentieel worden bepaald op ca.€ 8,4 miljoen. Hierbij moet wel aangetekend worden dat, indien bosgrond overgedragen wordt aan Staatsbosbeheer, DLG of Brabants Lanschap, dit vaak tegen een lagere symbolische prijs geschied. In dat geval dient het potentieel neerwaarts aangepast te worden.

- Woningen:

De gemeente Bladel heeft een zevental bejaardenwoningen aan het Mariahof te Bladel in haar bezit. De toegekende WOZ-waarden van deze woningen bedraagt bijna € 1,4 miljoen. De boekwaarde van deze panden bedraagt € 9.000,-.

- Overhoeken in afgesloten bestemmingsplannen:

In de afgesloten bestemmingsplannen zijn diverse verhuurde perceeltjes opgenomen met een boekwaarde van € 0,-. Hoewel de totale oppervlakte van deze gronden administratief niet vast ligt, kunnen aan deze gronden bij verkoop vanzelfsprekend wel waarden toegekend worden.

- Winsten grondexploitatie

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording kunnen slechts onder zeer stringente voorwaarden tussentijds winsten genomen worden. Het is daarom in beginsel slechts nog toegestaan deze winsten te nemen bij de afsluiting van een complex. Dit betekent dat gedurende jaren stille reserves in de begroting en jaarrekening in stand gehouden (moeten) worden.

De strategische aankopen inzake de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van woninglocaties of bedrijventerreinen te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening.

- Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten:

De 62.790 aandelen van de BNG staan op de balans voor ca € 157.000,-. De werkelijke waarde is in verband met de hoge winstgevendheid van deze instelling vele malen hoger. De opbrengstwaarde van de aandelen BNG kan gebaseerd worden op de intrinsieke waarde. Dit is de waarde op basis van het eigen vermogen. De BNG heeft een eigen vermogen van € 2.592 mln. en 55.690.720 aandelen geplaatst en volgestort. De intrinsieke waarde per aandeel komt daarmee uit op € 46,54. De totale opbrengstwaarde kan dan becijferd worden op ca € 2,92 mln. Opbrengstwaarde minus boekwaarde bedraagt dan ca. € 2,765 mln

De aandelen BNG kunnen nog niet te gelde gemaakt worden, omdat het rijk dit nog niet toe heeft gestaan. Bovendien zitten de dividenden die via deze deelnemingen verkregen worden structureel in de begroting. Een eventuele verkoop van aandelen legt dus een structurele last op de begroting waar alsnog dekking voor gezocht moet worden.

De totale omvang van de stille reserves kan dan samengevat en indicatief als volgt becijferd worden:

stille reserves bedragen x 1.000,-	omvang	
	incidenteel	structureel
pachtgronden	1.328	-pm
bos- en natuurgebieden	8.400	
woningen	1.400	-pm
overhoeken afgesloten bestemmingsplannen	pm	-pm
winsten grondexploitatie	pm	
aandelen Bank Nederlandse Gemeenten	2.765	-pm
beschikbare weerstandscapaciteit	13.893	-pm

Noot:

Met klem merken wij op dat de 'waardering' van de stille reserves slechts een potentiële bijdrage kan leveren aan de weerstandscapaciteit. Immers, pas bij daadwerkelijke verkoop blijkt of de hogere waarde daadwerkelijk wordt gerealiseerd ten opzichte van de boekwaarde. Tot die tijd is het zoals gezegd slechts een potentiële bijdrage aan de weerstandscapaciteit. Op basis van het voorzichtigheidsbeginsel verdient het aanbeveling om eerst bij het realisatiemoment van een stille reserve (verkoop van het eigendom) deze middelen toe te voegen aan de algemene reserves. Ten eerste omdat dit in het verlengde ligt van de beleidslijn van versterking van het weerstandsvermogen. Ten tweede omdat in een aantal gevallen stille reserves zijn ontstaan door een beroep op reserves in het verleden.

Dit is voor ons reden om bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit vooralsnog uit te gaan van een pm-opbrengst.

Bij het eventueel te gelde maken van de stille reserves dient er ook rekening mee gehouden te worden dat alsnog dekking gezocht moet worden voor de wegvallende structurele inkomsten.

6.4 Ruimte op de begroting (onvoorzien)

De gemeente bepaalt ieder jaar opnieuw hoe zij haar middelen besteedt. Deels liggen de uitgaven vast. Dit speelt op korte termijn meer dan op lange termijn. De gemeente heeft echter de mogelijkheid om oud beleid voor nieuw beleid in te ruilen. Hoe groot deze mogelijkheden zijn hangt af van de verplichtingen die de gemeente is aangegaan. Enk aan salarissen, rente en afschrijvingen, subsidies conform afgegeven beschikkingen, onderhoudscontracten et cetera. Hoe groot de mogelijkheden 'oud voor nieuw' zijn wordt in het kader van deze nota weerstandsvermogen en risicomanagement niet nader onderzocht.

Voor onvoorzien, onvermijdbare en onuitstelbare uitgaven is in de begroting een bedrag van € 87.000,- opgenomen. Bij het bepalen van de omvang van de post onvoorzien is aansluiting gezocht bij de richtlijnen van de provincie. De omvang wordt geraamd op 0,6% van de uitgavenmaatstaven van de algemene uitkering (incl. verfijningsuitkeringen en inkomensmaatstaf eigen inkomsten) nteel karakter en is een relevante bron van weerstandscapaciteit, omdat het enerzijds structureel in de meerjarenbegroting is opgenomen en anderzijds fysiek voorhanden is en geen aanvullende maatregelen vergt om het aan te kunnen wenden.

Als de begroting en meerjarenraming sluiten met een positief saldo, is er sprake van een begrotingsruimte, die kan worden ingezet voor structurele financiële tegenvallers die zich hebben voorgedaan. Deze ruimte bedraagt na de vaststelling van de begroting 2006 en najaarsnota 2005 c.s. € 153.000,-.

6.5 Belastingcapaciteit

Elke gemeente kan in principe extra middelen genereren door nieuwe belastingen in te voeren en bestaande belastingen te verhogen alsmede heffingen kostendekkend maken (als dit nog mogelijk is!). Strikt genomen kan de belastingcapaciteit van de gemeente niet worden berekend. De maximale hoogte wordt bepaald door wat de burgers bereid zijn te betalen of wat de politiek bereid is op te leggen. Dit hangt van vele factoren af.

Overigens merken wij op dat de berekende belastingcapaciteit voorlopig louter een analytische exercitie is. Onze beleidslijn is dat er - in beginsel - geen verhoging van de opbrengst van de onroerend zaakbelastingen (OZB) plaatsvindt, behoudens aanpassing aan de inflatie en de autonome groei. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit moet de belastingcapaciteit echter wel worden meegenomen.

In het kader van de bepaling van de potentieel aanwezige weerstandscapaciteit kan de onbenutte belastingcapaciteit een belangrijke rol spelen. Dit is het verschil tussen de opbrengst bij de maximaal verantwoord geachte belastingtarieven (volgens de normen van BZK voor de artikel 12-gemeenten) en de huidige opbrengst. De bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit voor onze gemeente beperkt zich tot de belangrijkste gemeentelijke belasting, de onroerend zaakbelastingen; de riool- en reinigingsrechten zijn namelijk al kostendekkend en mogen daarom ook niet meer verhoogd worden.

omschrijving			opbrengst begroting	norm- opbrengst	dekkings- percentage
bedragen x 1.000					
norm onroerende zaakbelastingen				3.722	
opbrengst OZB gebruikers		566			
opbrengst OZB eigenaren		2.209			
opbrengst OZB volgens begroting			2.775		
norm riolering					
100% van de kosten (excl. BTW)	a	1.373			
aantal aansluitingen 7.758 x € 127,-	b	985			
het hoogste van de bedragen a en b	c			1.373	100%
BTW over de nettokosten	d	63			
opbrengst rioolrechten (incl. egalisatie)	e		1.436		
norm reinigingsrechten					
100% van de kosten (excl. BTW)	f			1.268	100%
BTW over de nettokosten	g	239			
opbrengst reinigingsrechten (incl. egalisatie)	h		1.507		
totaal			5.718	6.363	
opbrengst volgens de begroting			→	5.718	
onbenutte belastingcapaciteit				645	

6.6 Kostenreductie

Zonder dat dit ten kosten gaat van het voorzieningenniveau (dit mag immers niet volgens de definitie van weerstandscapaciteit) is in zekere mate een bezuiniging op de kosten mogelijk. De bezuiniging moet worden gevonden in een besparing op de inzet van middelen. Zo kunnen bedrijfsprocessen doelmatiger en doeltreffender worden ingericht. De mogelijkheid tot het realiseren van dergelijke bezuinigingen wordt gerekend tot de structurele weerstandscapaciteit. Dit onverlet dat er in het verleden reeds diverse bezuinigingsoperaties zijn doorgevoerd.

6.7 Beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit van onze gemeente bestaat dan samengevat uit:

weerstandscapaciteit		omvang	
		incidenteel	structureel
	bedragen x 1.000,-		
algemene reserve:			
- tbv risicoprofiel programma's	3.150		
- tbv risicoprofiel balans	500		
gewenst normatieve omvang algemene reserve		3.650	
- vrij besteedbaar deel algemene reserve		1.330	
bestemmingsreserves		pm	
stille reserves		pm	-pm
ruimte op de begroting / onvoorzien		87	153
belastingcapaciteit			645
kostenreductie		pm	pm
beschikbare weerstandscapaciteit		5.067	798

In totaal is een weerstandscapaciteit van afgerond € 5,865 mln. beschikbaar, waarvan afgerond € 0,798 mln. structureel. Dit structurele deel zou kunnen worden aangewend om risico's van structurele aard op te vangen.

Hoofdstuk 7 Weerstandsvermogen

7.1 Algemeen

Het weerstandsvermogen is te omschrijven als 'de mate waarin een gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening'. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding aan tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt als factor groter of gelijk dan 1.

7.2 Het gewenste weerstandsvermogen

Gezien de snel veranderende omgeving en de hiermee gepaard gaande ontwikkeling van de risico's, eventuele ontwikkelingen voor de komende jaren (bijv. gewijzigde / nieuwe taken) en het feit dat veel risico's niet te kwantificeren zijn, is het gewenst een substantiële financiële buffer achter de hand te hebben. Vooralsnog wordt de huidige beleidslijn ten aanzien van de algemene reserve gehandhaafd. Concreet komt deze keuze erop neer dat risico's zoveel mogelijk binnen de incidentele weerstandscapaciteit worden opgevangen.

Het weerstandsvermogen moet voldoende zijn om te voorzien in mogelijke toekomstige financiële tegenvallers die nog onvoldoende hard zijn, zowel wat betreft omvang als kans op realisatie, om een expliciete verhoging of verlaging van de flexibele reserve te rechtvaardigen. Hiermee is de jaarlijkse bepaling van noodzakelijke omvang van dit deel van de algemene reserve per definitie een zaak van afweging. Een overweging hierbij is dat zich nooit tegelijkertijd alle mogelijke tegenvallers in hun maximale omvang zullen voordoen.

De gemeente beschikt op dit moment over een weerstandscapaciteit van € 5,865 mln., waarvan afgerond € 0,798 mln. structureel is.

In hoofdstuk 4 werden risico's geïnventariseerd en gekwantificeerd, alsmede is een inschatting gemaakt van de kans dat de aangegeven gebeurtenis zou kunnen optreden. De geïnventariseerde risico's kwamen uit op € 0,853 mln. incidenteel en € 0,619 mln. structureel. In hoofdstuk 5 is het eigenstandig profiel geschetst van de risico's waar de gemeente 'normaliter' mee geconfronteerd zou kunnen worden. Het risicoprofiel kwam uit op € 3,650 mln. Wordt de huidige weerstandscapaciteit gespiegeld aan zowel de geïnventarisatie risico's als de risicoprofielen, dan luidt de conclusie dat de weerstandscapaciteit ruim voldoende is.

Het weerstandsvermogen is in onderstaand tabel uitgedrukt in een verhoudingscijfer tussen de weerstandscapaciteit en de risico's.

omschrijving		inventarisatie risico's	risicoprofiel
Risico's:			
- ondergrens	0,999 mln.		
- bovengrens	5,555 mln.		
- gemiddeld	3,277 mln.	1,472 mln.	3,650 mln.
- na kansberekening			
Weerstandscapaciteit		5,865 mln.	5,865 mln.
Weerstandsvermogen		> 1	> 1

De geïnventariseerde incidentele en structurele financiële risico's (zie hoofdstuk 4) belopen in totaal een bedrag van gemiddeld € 3,277 mln. Ervan uitgaande dat zij zich ook allemaal daadwerkelijk zullen voordoen, tegen de gemiddeld aangegeven financiële consequenties en in een periode van één jaar, ook dan is voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar is. Ook bij samenloop van tegenvallers en opeenvolging van een paar slechte jaren is er voldoende 'vet' om financieel gezien niet direct 'door het ijs' te zakken.

De huidige weerstandscapaciteit bedraagt € 5,865 mln. Er is dus sprake van voldoende weerstandsvermogen om de geïnventariseerde en op ons afkomende risico's adequaat op te vangen. Versterking van het weerstandsvermogen is daarom niet nodig. Het vormt een solide basis voor het opvangen van financiële risico's.

De actuele vraag is: over welk weerstandsdeel van de algemene reserve onze gemeente nu moet beschikken? Wij stellen voor om € 3,650 mln., gebaseerd op de normstelling van hoofdstuk 5, als normatief kader aan te houden tenzij de jaarlijks uit te voeren inventarisatie van risico's bij zowel de begroting als de rekening noodzaakt tot structurele bijstelling van dit bedrag.

Hoewel hier nooit volledige zekerheid over bestaat, kan op basis van dit hoofdstuk geconcludeerd worden dat de gemeente Bladel voldoende weerstandscapaciteit heeft. De onzekerheid rust in het feit dat het bij het weerstandsvermogen gaat over risico's en risico's zijn nu eenmaal vaak moeilijk in te schatten. Voorlopig hoeven er dus geen extra beleidskeuzes gemaakt te worden om het weerstandsvermogen op een ander niveau te brengen, bijv. door risico's te verminderen of de weerstandscapaciteit te vergroten.

Hoofdstuk 8 Risicomanagement

8.1 Algemeen

De gemeente Bladel kent nog geen risicomanagement. Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde en expliciete manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en door er pro-actief mee om te gaan, ze beter te beheersen. Risicomanagement is gebaseerd op het maken van risico-analyses. Risico's worden geïventariseerd, voor zover mogelijk worden er financiële gevolgen aan de risico's toegekend en, als dat nodig blijkt, worden er maatregelen aan verbonden. Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid, zijn deze nog te voorkomen, of eventuele ernstige gevolgen ervan te beperken.

Een eenmalige risico-analyse is niet voldoende. Pas wanneer de risico-analyse regelmatig herhaald en geactualiseerd wordt en de eruit voortvloeiende maatregelen een integraal onderdeel van de activiteiten worden, is er sprake van risicomanagement. Hoe beter risicomanagement in de organisatie is geïmplementeerd, hoe meer de organisatie in control is. Het effectief managen van risico's moet risicomanagement onderdeel uitmaken van de planning- en controlcyclus en aansluiten bij andere bestuursconcepten. In de beleids- en planvorming van de gemeente zullen de risico's aan de orde worden gesteld.

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader voor integraal risicomanagement gegeven. Het lijkt omvangrijk en ingewikkeld maar is in feite eenvoudig: het komt neer op het zoeken naar maatregelen om risico's te verkleinen of zelfs te vermijden en om de gevolgen ervan zichtbaar te maken. In veel aspecten van de dagelijkse bedrijfs- en beleidsvoering gebeurt dit al. Wij hebben een groot aantal procedurebeschrijvingen en diverse controlemomenten en -instrumenten. Het is echter van belang om voor elk van de in hoofdstuk 4 beschreven risico's na te gaan hoe afdekking en/of beheersing kan plaatsvinden.

8.2 Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement gaat uit van een benadering waarbij het management van risico's wordt geïntegreerd en gecoördineerd over de hele organisatie. Door een beter beleidsmatige aansturing en onderlinge coördinatie van alle maatregelen ter beheersing van risico's worden inconsistenties, overlappingsen en lacunes geëlimineerd. De identificatie van nieuwe risico's wordt pro-actiever. De voornaamste risico's voor de organisatie worden gedefinieerd en de tolerantiegrenzen daarvan vastgesteld. Vervolgens kunnen de basisprincipes worden geformuleerd die moeten worden gehanteerd voor het ontwerpen van organisatiestructuren, processen en systemen.

Dit gaat niet van de ene dag op de andere, het is een groeimodel dat meestal meerdere jaren in beslag neemt.

8.3 Financiële risico's anders belicht

Bij financieel risicomanagement is het relevant om een onderscheid te maken tussen procesmatige, projectmatige en financiële risico's.

Procesmatige risico's

Hieronder worden verstaan de risico's die verband houden met de beheersbaarheid van de werkorganisatie van de gemeente en met de kosten- of inkomensoverdrachten die niet direct aan projecten zijn toe te rekenen. In feite gaat het hier om de reguliere dienstverlening van de gemeente, inclusief de kosten en inkomsten die voortvloeien uit de reguliere heffingen, rechten en retributies. Het gaat om de beheersing van kosten die voortvloeien uit wetten en regelgeving en reeds gemaakte keuzes. Denk bijvoorbeeld aan het afgeven van een vergunning, het verstrekken van documenten, het afgeven van een subsidiebeschikking, onderhoud et cetera. In deze categorie gaat het om kosten waarbij afwijkingen en dus de financiële risico's bepaald worden door met name de efficiency van het werkapparaat. Afwijkingen op jaarbasis bij deze kosten behoren gering te zijn (uitgezonderd een toenemende vraag). Deze kosten laten zich goed beheersen mits een duidelijk inzicht in de omvang ervan bestaat en de uitgangspositie helder is. De invloed van externe factoren laat zich ook eenvoudig berekenen, denk daarbij aan groei van de bevolking, inflatie, toenemend aantal bouw- of subsidieaanvragen.

Door de kosten regelmatig (bijvoorbeeld als onderdeel van een doorlichtingsonderzoek in het kader van artikel 213a) te toetsen aan die uitgangspositie komen eventuele verschillen naar boven en kunnen vrij snel maatregelen tot bijsturing genomen worden.

Projectmatige risico's

Dit zijn risico's die duidelijk zijn terug te voeren naar de lokale ambities met vaak een grote financiële impact. Juist hier dient rekening gehouden te worden met operationele en financiële risico's. Denk bijvoorbeeld aan prijsstijgingen, levertijden, marktontwikkelingen e.d. Veelal wordt voor deze projecten een projectstructuur opgezet, waarbij de projectleider in eerste instantie verantwoordelijk is voor het behalen van de planning en het uitkomen met de budgetten. Het is noodzakelijk om voor dergelijke projecten de mogelijke risico's per project te inventariseren, deze vervolgens te vertalen in financiële termen en daarna voor elk risico specifieke afspraken te maken, gericht op beheersing van de risico's.

Overige financiële risico's

Dit zijn risico's die een gevolg zijn van gemaakte keuzes door de beslissers, uitvoering van wetten en regelgeving of van gedragingen en handelingen in het verleden. De een paar jaar geleden van kracht geworden Wet Financiering decentrale overheden (Fido) beoogt (gedrags)normen met betrekking tot financiering en uitzetting van middelen te regelen. Een ander kaderstellend en normerend instrument is het Treasurystatuut. De Wet Fido regelt echter niet alles. Ontwikkelingen op de geldmarkt, een instortende bouwmarkt, politiek-bestuurlijke beslissingen die leiden tot plotselinge uitgaven, dit soort zaken valt niet van tevoren wettelijk af te dekken. En het zijn juist deze omstandigheden die financieel gezien grote gevolgen kunnen hebben.

Voor onze gemeente kan gedacht worden aan de uiteindelijke consequenties, verbonden aan verruiming van subsidiemogelijkheden bij de Wet voorzieningen gehandicapten, de uitvoering van de Wet werk en bijstand, alsmede de invoering van Wet maatschappelijke ondersteuning. Dit kan nooit helemaal worden ondervangen, maar wel kan een benadering worden gevolgd waarbij voorstellen tot beleidswijzigingen uitdrukkelijk worden vergezeld van een onderzoek naar de financiële risico's.

8.4 Beheersing gemeentelijke risico's

Er dienen oplossingen te worden gedefinieerd om de geïdentificeerde risico's te beheersen. Het is niet voldoende als in de paragraaf weerstandsvermogen jaarlijks de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit worden opgenomen. Het is van belang dat er ook iets met de risico's gebeurt. Daarom is het noodzakelijk dat in deze nota wordt aangegeven hoe met risico's wordt omgegaan. Voor elk risico moet een keuze gemaakt worden uit de volgende vier maatregelen:

1. vermijden Dit houdt in dat het beleid waar een risico door ontstaat, wordt beëindigd, op een andere manier wordt vorm gegeven of geen beleid gestart wordt dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen werkprocessen zodanig ingevuld zijn, dat op die manier bepaalde risico's worden vermeden.
2. verminderen Door het risico af te dekken middels een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting. Hiermee worden de gevolgen van een risico dus beperkt. Tevens kan bij verminderen gedacht worden aan het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.
3. overdragen Dit kan door het beleid dat een risico met zich meebrengt, uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarbij ook de financiële risico's overneemt.
4. accepteren Als een risico niet wordt vermeden, verminderd of overgedragen, dan wordt een risico geaccepteerd en zal de eventuele financiële schade volledig middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt. Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan zal gekozen moeten worden voor vermijden, verminderen of overdragen.

Concreet vertaald naar de gemeentelijke situatie, kunnen in diverse gevallen maatregelen genomen worden om de nu onderkende risico's zo goed als mogelijk te beheersen. Dit beïnvloedt de kans dat de voorvallen zich in de praktijk niet zullen voordoen uiteraard in gunstige zin. Per risico wordt het volgende voorgesteld (en soms kan er niets voorgesteld worden daar de gemeente geen enkele invloed kan uitoefenen!).

Nr.	Risico	Beheersingsmogelijkheden
1	Pensioenen / wachtgeld wet-houders	Naast de eigen keuze van een wethouder (om te stoppen) wordt e.e.a. sterk electoraal bepaald.
2	Verbonden partijen	Door beleid op te stellen ten aanzien van het maken van bestuurlijke en financiële prestatie-afspraken met verbonden partijen kunnen risico's beheersbaar worden gemaakt.
3	Beheerplannen	Goed, regelmatig onderhoud en periodieke actualisatie beheerplannen.
4	Ketenaansprakelijkheid	Inkoopvoorwaarden bij iedere offerteaanvraag van toepassing verklaren.
5	Verkoop aandelen NRE	Ontwikkelingen nauw volgen.
6	Economische situaties	Economische ontwikkelingen nauw volgen en daar waar mogelijk direct vertalen in de begroting.
7	Wmo	Inzicht verschaffen in het mogelijke toekomstige beroep middels onderzoek naar demografische factoren.
8	Wet kinderopvang	Ontwikkelingen nauw volgen, consequenties berekenen en direct vertalen in de begroting.
9	Muziekschool KCMD	
10	Wvg	Inzicht verschaffen in het mogelijke toekomstige beroep middels onderzoek naar demografische factoren.
11	Wet werk en bijstand	Ondanks het feit dat uitgaven en inkomsten (voorlopig) nog in evenwicht zijn de in- en uitstroom analyseren.
12	Wetsvoorstel modernisering Wsw	Indien het voorstel wet is, bewerkstelligen dat eventuele financiële risico's in eerste aanleg ten laste van weerstandsvermogen WVK gebracht worden.
13	Planschade	Door het sluiten van afwentelingsovereenkomsten planschade afwentelen op bouwers/exploitanten.
14	Bodemsanering	Inventarisatie.
15	Arbo- en milieuwetgeving	
16	Verfijningsuitkering riolering	Verlaging van de verfijningsuitkering is een gegeven. T.z.t. herverdeeleffecten berekenen en direct vertalen in de begroting.
17	Evaluatie BCF	Ontwikkelingen nauw volgen, consequenties berekenen en direct vertalen in de begroting.
18	Inschatting algemene uitkering	Ontwikkelingen nauw volgen, consequenties berekenen en direct vertalen in de begroting.
19	Loon- en prijsontwikkeling	Ontwikkelingen nauw volgen, consequenties berekenen en direct vertalen in de begroting.
20	Gemeentegaranties	Toetsen jaarstukken instellingen.
21	Personeelsvoorzieningen	Periodiek laten rapporteren.
22	Risico's eigendommen	Goed en regelmatig onderhoud.
23	Risico's bedrijfsvoering	Nauwkeurig naleven van procedures met betrekking tot verlening van vergunningen, adequate behandeling van ingediende bezwaarschriften behoren in het kader van preventief werken tot de aandachtspunten.

Ook zullen wijzigingen in beleid en mutaties in risico's overeenkomstig het beleid uit deze nota worden gerapporteerd. De risicoverantwoordelijke verzorgt deze rapportage. De tussenrapportages en rekening zullen tevens momenten moeten zijn voor evaluatie. Hoe heeft een risico zich nu daadwerkelijk ontwikkeld ten opzichte van wat ingeschat was?

Als laatste moet de nota weerstandsvermogen en risicomanagement elke vier jaar geactualiseerd worden. Dit gebeurt onder andere op basis van de wijzigingen die in de verschillende paragrafen weerstandsvermogen gedurende de tussenliggende vier jaar zijn aangegeven. Daarnaast zullen nieuwe ontwikkelingen op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement op de voet worden gevolgd om ze mee te kunnen nemen bij de actualisatie.

Geconstateerde risico's worden (zo specifiek mogelijk) opgenomen in interne documenten binnen de planning- en controlcyclus en worden ook zo specifiek mogelijk opgenomen in de risicoparagraaf van de programmabegroting, de tussentijdse rapportages en de jaarrekening.

Hoofdstuk 9 Samenvatting, conclusies en beleidslijn

9.1 Samenvatting en conclusies

In deze nota is het risicoprofiel voor onze gemeente bepaald door de risicogevoeligheid op de programma's van de exploitatiebegroting en de balansonderdelen. Het risicoprofiel is voorts gespiegeld aan de inventarisatie van de huidige risico's, waarmee de gemeente geconfronteerd kan worden. Vervolgens zijn de stappen gezet voor de bepaling van de huidige weerstandscapaciteit en de gewenste omvang van de algemene reserve. Het weerstandsvermogen wordt aan de hand van het risicoprofiel, de financiële risico's en de weerstandscapaciteit bepaald.

De conclusies die uit deze onderdelen kunnen worden getrokken luiden: De inschatting van de financiële risico's inzake het benodigd weerstandsvermogen is een weerbarstige materie. De risico's die opgevangen moeten worden door het weerstandsvermogen kunnen zich voordoen in de programma's van de exploitatiebegroting en in onderdelen van de balans. Voor het risicoprofiel moet worden uitgegaan van een bedrag van € 3,65 mln.

De huidige geïnventariseerde risico's voor een periode van één jaar bedragen gemiddeld € 3,277 mln., na kansberekening € 1,472 mln. en passen binnen het risicoprofiel. De beschikbare financiële weerstandscapaciteit van € 5,865 mln. is voldoende indien alle risico's zich maximaal en tegelijk voordoen.

Uit de analyses blijkt dat de gemeente Bladel voor de incidentele en structurele risico's voldoende reserves en financiële middelen ter beschikking heeft om de risico's op te kunnen vangen.

9.2 Beleidslijn

In paragraaf 2.6 is aangegeven dat het huidig beleidskader is neergelegd in de nota reserves en voorzieningen van december 2004. Om te voorkomen dat bij een calamiteit direct het bestaande beleid moest worden bijgesteld is toen gekozen om de algemene reserve aan te wenden als weerstandsvermogen. Dit uitgangspunt handhaven wij in deze nota. De bepaling van de noodzakelijke omvang van de algemene reserve bepalen wij op het risicoprofiel zoals beschreven in hoofdstuk 5. Op dit moment heeft de gemeente Bladel genoeg reserves en financiële middelen ter beschikking om de beschreven incidentele en structurele risico's te dekken.

Tot slot wordt opgemerkt dat deze nota als basis zal dienen voor de opstelling van de bij de begroting en rekening verplicht voorgeschreven paragraaf over het weerstandsvermogen.

Resumerend wordt voorgesteld het beleidskader omtrent het weerstandsvermogen als volgt vast te stellen:

- a) de nota weerstandsvermogen en risicomanagement te hanteren als beleidskader voor de opstelling van de verplicht voorgeschreven paragraaf over het weerstandsvermogen;
- b) het vereiste weerstandsdeel van de algemene reserve te bepalen op 7½% van de som van de geraamde exploitatie-uitgaven en de geraamde algemene uitkering uit gemeentefonds verhoogd met € 0,5 mln voor onderdelen van de balans;
- c) bestedingsvoorstellen ten laste van de algemene reserve slechts aan te bevelen, wanneer er middelen resteren boven het vereiste weerstandsdeel van de algemene reserve;
- d) jaarlijks de aanwezige risico's te toetsen/actualiseren aan het voor de gemeente Bladel gewenste weerstandsdeel van de algemene reserve, zodat voorkomen kan worden dat eventuele calamiteiten over het hoofd worden gezien.

Bladel, 14 februari 2006

Het college van burgemeester en wethouders van Bladel,
secretaris

burgemeester

Bijlage

De vaste activa van de gemeente zijn allemaal verzekerd tegen de meest voorkomende gevallen van schade.

Overzicht verzekeringen

- Ongevallen politiek molest (bestuur en medewerkers)
- Ongevallen verkeersbrigadiers
- Ongevallen personeel, raadsleden en tewerkgestelden
- Aansprakelijkheid (bedrijfsschade)
- Rechtsbijstand ambtenaren/vrijwillige brandweer
- Business Travel Insurance
- Motorrijtuigen (wagenpark en brandweer)
- Bossen
- Computer
- Werkmaterieel
- Instrumenten en kostbaarheden
- Eigendommen vrijwillige brandweer
- Glasverzekering
- Brandverzekering
- Brand en storm molen
- Fraude en beroving
- Kassen.

In totaal heeft de gemeente Bladel begroot dat zij in 2006 € 164.000,- kwijt is aan verzekeringen. De gemeente Bladel heeft zich voldoende ingedekt middels verzekeringen en verwacht daarom op dit gebied geen extra risico (uitgezonderd eigen risico's) te lopen. Waar zaken verzekerd kunnen worden zal telkens in overweging genomen om zo het risico steeds te beperken.